

Norads årsrapport 2018

Norads årsrapport 2018

Mars 2019

Norad
Direktoratet for utviklingssamarbeid
Postboks 1303 Vika, 0112 OSLO
Besøksadresse: Bygdøy allé 2, Oslo

Tlf: +47 23 98 00 00 / Fax: +47 23 98 00 99
www.norad.no / postmottak@norad.no

Omslagsfoto: Bodil Maal
ISBN: 978-82-8369-273-0

Innholdsfortegnelse

Del I: Leders beretning	3
Del II: Introduksjon til Norad og hovedtall	5
Del III: Årets aktiviteter og resultater	7
1. Innledning	7
2. Effektivitet, kvalitet og kontroll	7
3. Tematiske områder	11
3.1 Prioriterte tematiske områder	11
3.2 Andre tema	16
4. Faglig samarbeid, forskning og Kunnskapsbanken	19
5. Multilaterale organisasjoner og globale initiativ	22
6. Arbeidet for styrking av siviltt samfunn	23
7. Klima- og skoginitiativet	24
8. Statistikk	26
9. Evaluering	26
10. Kommunikasjon	28
Del IV: Styring og kontroll i virksomheten	31
Del V: Vurdering av framtidsutsikter	36
Del VI: Årsregnskap	38
Vedlegg	

Del I: Leders beretning

2018 ble et uvanlig og utfordrende år. Som følge av den varslede reformprosessen ble mye tid og krefter brukt på andre oppgaver enn Norads kjerneoppgaver. Dette medførte usikkerhet blant medarbeidere, og flere valgte å slutte. I denne kontekst har det vært krevende å opprettholde god leveringskapasitet på løpende virksomhet, og samtidig finne rom til å levere på nye politisk prioriterte områder innen blant annet marin forsøpling, innovasjon, digitalisering, Kunnskapsbanken og #metoo-kampanjen. Norads relative driftskostnader har falt ytterligere fra 2017 til 2018.

Kunnskapsbanken ble etablert 1. mars 2018 og har gått fra å være et konsept til realitet, en overbygging med en felles ramme og profilering for programmer som deler norsk kunnskap og erfaring. Bankens kapital er norsk kompetanse innen blant annet olje, fisk, skatt, statistikk, forskningssamarbeid, likestilling og digitalisering. Nærmere 40 norske offentlige institusjoner inngår i Kunnskapsbanken. Skatt for utvikling ble revitalisert i 2018, en opptrappingsplan ble utarbeidet og arbeidet er godt i gang. Utviklingen av en satsing innen Hav for utvikling og Digitalisering for utvikling ble også startet, og disse initiativene etablert. Det samme er gjort for landbruk og matsikkerhet.

Bærekraftsmålene og Agenda 2030 er nå godt forankret i norsk utviklingssamarbeid og danner rammen for Norads arbeid. Arbeidet for å øke kunnskapen om bærekraftsmålene i befolkningen fortsatte. I 2018 organiserte Norad nattevandringer i Ålesund og Oslo, og bidro til nattevandringer i Bergen og Asker. Filmer, fotografier og kunnskap om målene ble promotert i ulike sosiale medier før, under og etter nattevandringene. Verdens vakreste nattevandring ble gjennomført for tredje året på rad og inngår i en fireårig satsing for å øke kjennskapen til og kunnskapen om bærekraftsmålene. Vandringene er symbolske handlinger på det krafttaket verden sammen må ta for å nå bærekraftsmålene innen 2030. Målinger før og etter nattevandringene viser at kjennskapen til målene øker. En meget vellykket Noradkonferanse ble arrangert i desember med fokus på trangere rom for sivil samfunn og om hvordan vi kommuniserer om bistand og utvikling.

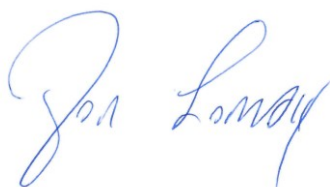
Norad har levert fullt ut på oppdraget fra KLD i 2018 og arrangerte Oslo Tropical Forest Forum, en viktig politisk møteplass for regnskoglandene. Konferansen var vellykket og en god markering av Klima- og skoginitiativet sitt tiårsjubileum.

Totalt forvaltet Norad i overkant av ti milliarder kroner i 2018, en økning på over én milliard fra 2017 over UD's tildeling. Dermed er Norads rolle som en kompetent forvalter av viktige deler av norsk utviklingssamarbeid konsolidert. Til tross for økningen var antall avtaler ved inngangen av 2019 bare 753, mot 752 avtaler (over UD's tildeling) ved inngangen av året før. Norads portefølje er ikke statisk, nesten en fjerdedel av avtaleporteføljen per 1. januar ble avsluttet i løpet av året. Norad har effektivisert forvaltningen av støtten til sivil samfunn, blant annet gjennom en forenkling av scoringssystemet RAM og strømlinjeforming av søknadsprosessen.

Norad jobbet videre med organisasjon, ledelse og samhandling. Både KPMG-rapporten og det egeninitierte arbeidet via AFF fra 2017 har gitt viktige innspill til håndtering av endringer og effektivisering av organisasjonen. Arbeid på tvers av seksjoner/avdelinger er økende, for å sikre kvalitet og kunnskapsdeling, og kompetanseutvikling i prosjekt- og endringsledelse er gjennomført. Norad videreførte digitaliseringsarbeidet og stilte med ressurser til utvikling av Tilskuddsportalen og en pilot av Resultatportalen. Alle Norads konkurransebaserte ordninger, med unntak av Klima- og skogsatsingen, ble utlyst og saksbehandlet t.o.m. avtaleinngåelse i Tilskuddsportalen. Norad fikk også nye systemer på plass for internkommunikasjon.

Samlet mener jeg at Norad har levert godt under usikkerhet på et oppdrag i endring. 2018 skulle bli året da vi høstet fruktene av endringene og de nye oppgavene Norad fikk overført fra Utenriksdepartementet i 2017. Vi hadde justert organisasjonen og ansatt nye ressurser til å forvalte 10 milliarder bistandskroner og følge opp nye arbeidsoppgaver. I regjeringsplattformen fra Jeløya i januar ble det kjent at Regjeringen ville reformere organiseringen av norsk utviklingspolitikk. I mai annonserte politisk ledelse en retning for reformen og et arbeid ble satt i gang. 2018 ble det store reformåret - uten en reform. Også under disse krevende rammebetingelsene har Norads motto forblitt: Norad leverer. Ressursbruken ble holdt innenfor tildelte budsjetttrammer. Revisjonen for 2018 er ikke klar.

Oslo, 11. mars 2019

Jon Lomøy
direktør

Del II: Introduksjon til Norad og hovedtall

Hovedoppgaver og organisasjon

Norads oppgaver er forankret i Instruks for Direktoratet for utviklingssamarbeid (Norad) gitt ved kongelig resolusjon av 13. desember 2013.

Direktoratet for utviklingssamarbeid (Norad) er en fagetat administrativt underlagt Utenriksdepartementet (UD). Fagetaten Norad er en integrert del av det forvaltningsmessige apparat for utviklingssamarbeidet.

I saker som gjelder klima- og skogsatsingen, er Norad underlagt Klima- og miljødepartementet (KLD).

Norad har som hovedoppgave å:

- Gi faglige råd på det utviklingspolitiske området til Utenriksdepartementet og utenriksstasjonene
- Bistå Utenriksdepartementet og utenriksstasjonene i arbeidet med kvalitetssikring av norsk utviklingssamarbeid
- Initiere og gjennomføre uavhengige evalueringer av utviklingssamarbeidet
- Kommunisere om langsiktig utviklingssamarbeid og resultater
- Forvalte tilskuddsordninger på utviklingsfeltet i henhold til årlig tildeling fra Utenriksdepartementet

I saker som gjelder klima- og skogsatsingen, ivaretar Norad de samme oppgaver overfor Klima- og Miljødepartementet.

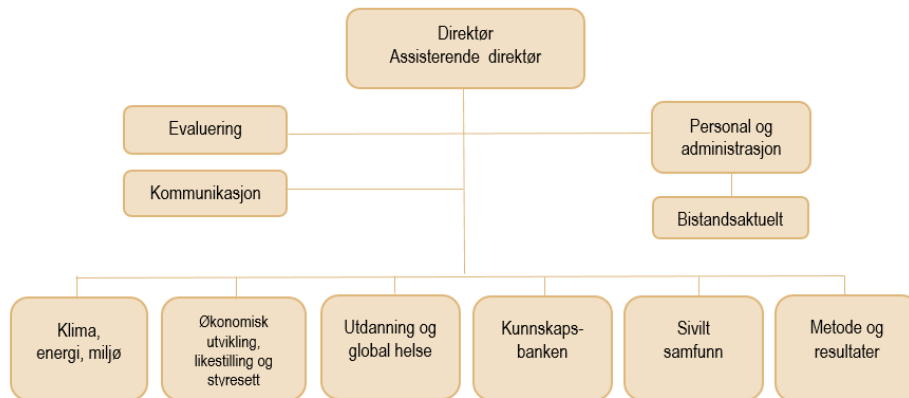
Norad disponerer årlige tildelinger fra Utenriksdepartementet og Klima- og miljødepartementet. Tildelinger og føringene for bruken av pengene gis i årlige tildelingsbrev.

Endringer i 2018

Kunnskapsbanken ble opprettet i Norad 1. mars 2018. Olje for utvikling (Ofu), Fisk for utvikling (Ffu), Skatt for utvikling (Sfu), statistiksamarbeidet, samt forskning, høyere utdanning, i tillegg til innovasjon og digitalisering inngikk i en nyopprettet avdeling, mens Likestilling for utvikling og energisamarbeidet inngår gjennom en matriseorganisering. I løpet av året påbegynte Kunnskapsbanken også arbeidet med Hav for utvikling og Digitalisering for utvikling. Potensialet for synergier innen tema, metode, land og forvaltning anses å være betydelig for programmene som inngår i Kunnskapsbanken. Skattesamarbeidet ble i 2018 betydelig styrket og et nytt program for marin forsøpling ble etablert og iverksatt.

Tildeling av tilskuddsmidler fra UD økte med 1 mrd. kroner fra 2017 til 2018.

Organisasjonskart

Norad ledes av direktør Jon Lomøy. I tillegg til direktøren besto ledergruppen per 31. desember 2018 av Marit Brandtzæg (assisterende direktør), Mina Gerhardsen, Wenche Fone, Erik Aakre, Paul Fife, Gørild Mathisen, Tale Kvalvaag, Mette Møglestue, Liv Sigurdsson og Per Øyvind Bastøe. Norad er lokalisert i Bygdøy Allé 2.

Utvalgte hovedtall

Samlet tildeling post 01-99	2017	2018		
		U D	KLD	Total
Samlet tildeling post 01-99	9 631 609 000	9 352 149 000	1 139 271 000	10 491 420 000
Driftsmidler				
Samlet tildeling ordinær driftspost 141.01 og 1482.01*	311 977 388	290 562 000	29 271 000	319 833 000
Driftsutgifter/kostnader 141.01 og 1482.01	297 602 205	279 004 396	26 703 460	305 707 856
Utnyttelsesgrad samlet tildeling post 141.01 og 1482.01	95,4 %	96 %	91,2 %	95,6 %
Lønnsandel av driftsutgifter 141.01 og 1482.01	71,2 %	78,4 %	58,7 %	76,7 %
Lønnsutgifter inkl. sosiale kostnader pr årsverk	851 695	925 355	922 118	925 138
Antall årsverk per 31. desember	248,5	236,5	17,0	253,5
Tilskuddsmidler				
Tildeling, tilskuddsposter	9 250 189 000	8 990 851	1 110 000	10 100 851
Antall budsjettposter	20	17	1	18
Utnyttelsesgrad tilskuddsposter samlet, i prosent	99,2 %	99,0 %	99,2 %	99,0 %

*omfatter ikke 160.01 og 165.01

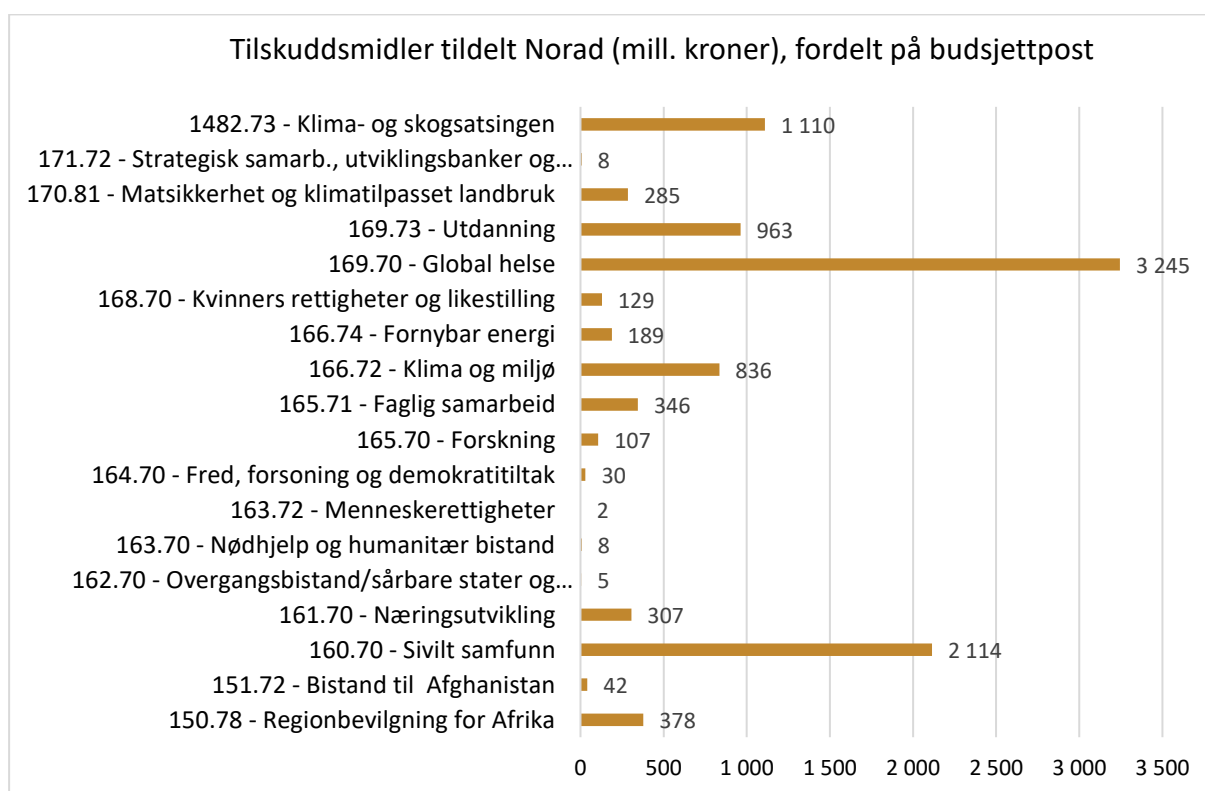
Del III: Årets aktiviteter og resultater

1. Innledning

Norad varslet UD tidlig at reformarbeidet ville kunne påvirke Norads kapasitet til å levere i tråd med direktoratets nåværende mandat. I en krevende ressursituasjon og mye usikkerhet ble det nødvendig å sikre virksomhetskritisk kapasitet. I 2018 prioriterte Norad å sikre forsvarlig forvaltning av delegerede midler fra UD, samtidig som vi leverte fullt på vårt oppdrag for KLD.

2. Effektivitet, kvalitet og kontroll

Norad forvaltet ved utgangen av 2018 vel 10,1 mrd. kroner mot 9,25 mrd. kroner ved årsskiftet 2017/2018.

Gjennom forvaltning av samlet tildeling over 18 tilskuddsposter leverer Norad resultater innen hele bredden av Regjeringens satsingsområder. Norads støtte har gått via globale initiativ, bedrifter og via norske, lokale og internasjonale organisasjoner og institusjoner.

Tildelingene forvaltes i tråd med overordnede føringer, gjeldende regelverk og ulike ordningsregelverk. Norads ordningsregelverk er kunngjort på Norad.no. Flere av tilskuddsordningene er konkurransebaserte og lyses ut, enten direkte eller ved allmenn utlysning.

Avtale- og partnerreduksjon og konsentrasjonspolitikken

Omfanget av tilskuddsmidler fra UD til Norad økte fra 2016 til 2017 med 137 pst. Samtidig økte antall avtaler kun med sju prosent og antall avtalepartnere ble redusert med fem prosent. Den positive utviklingen er videreført i 2018.

Per 3. januar 2019 forvalter Norad 753 avtaler fra UD's budsjett (03). Tilsvarende tall per 2. januar 2018 var 752. Norads antall avtaler ved årsslutt var dermed tilnærmet identisk med antallet ved inngangen til året, dette til tross for at tildelingen fra UD i samme periode økte med vel 1 mrd. kroner. Det er også verdt å notere at Norads portefølje ikke er statisk. Et betydelig antall avtaler avsluttes og nye avtaler inngås i løpet av et år. I løpet av 2018 ble 173 avtaler avsluttet, noe som utgjør nær en fjerdedel av Norads avtaleportefølje per 1. januar 2018. Ved inngangen til 2018 hadde eksempelvis Seksjon for Næringsutvikling 175 avtaler, mens antallet var redusert til 138 ved utgangen av året, dvs. en reduksjon på over 20 pst. Det reelle antallet avsluttede avtaler i 2018 var imidlertid høyere da det i samme periode også ble inngått nye avtaler.

Flere tiltak er iverksatt for å redusere antall avtaler. Innen sivilsamfunnsporteføljen utvidet Norad i 2018 avtaleperiode for flere avtaler, og fikk også aksept for bruk av femårige avtaler. Innen informasjonsstøtten får alle organisasjonene med løpende avtale tilbud om å søke om ettårig forlengelse. Ny utlysning vil dermed først eventuelt skje i 2020.

Ved lansering av nye satsinger, og når nye satsinger kunngjøres må det skapes rom for nye partnerskap. Samtidig søker Norad å holde antall partnere på et begrenset nivå. I løpet av året har antall avtalepartnere gått ned.

Norads avslutningsteam som bistår UD, ambassadene og Norad til mer effektiv avslutning av tilskuddsavtaler var operativt fra tidlig 2018. Teamet har i løpet av 2018 gitt støtte til avslutning av et stort antall avtaler hos Norad, ambassader og UD. Teamets arbeid bidrar også til økt læring og bedret styringsinformasjon.

70-75 pst. av alle Norads avtaler gjelder sivilsamfunnsorganisasjoner, private næringslivsaktører og forskningsinstitusjoner. Disse er hovedsakelig inngått etter offentlige utlysninger av konkurransebaserte ordninger. Et eksempel på geografisk konsentrasjon er at det i utlysningen til sivil samfunnsaktører over kap. 164 *Fred, forsoning og demokrati*, post 70 *Fred, forsoning og demokratiltak* på kvinner, fred og sikkerhet i 2017/18, ble presisert at prosjekter i Colombia, Mali, Myanmar, Nigeria, Filippinene, Sør-Sudan, Midtøsten (med vekt på Syria og Palestina) og Nord-Afrika ville bli prioritert.

Norad vurderer antallet avtaler ved utgangen av året som tilfredsstillende gitt budsjettøkningen. Innsatsen for avtalereduksjon vil fortsette, med sikte på måldatoen 1. mai 2019.

Kvalitetssikring, kontroll og digitalisering - oppfølging av tilskudd

Digitalisering av tilskuddsforvaltningen har allerede gitt effektiviseringsgevinster i saksbehandlingen.

Norad har i 2018 bidratt i videreutviklingen av Tilskuddsportalen. Dette har blant annet omfattet etablering av maler og arbeidsflyt for søknadsbehandling, beslutningsprosesser og avtaleinngåelse. Norad har tatt i bruk denne funksjonaliteten for alle Norads konkurransebaserte tilskuddsordninger, med unntak av Klima- og skogsatsingen, og har gjennom prosessen forbedret systemet basert på tilbakemeldinger fra brukere.

Norad har også levert en skisse til en Resultatportal som skal bidra til åpenhet om resultater av norsk bistand, læring og styringsinformasjon. På grunnlag av dialog med og tilbakemelding fra departementet/politisk ledelse ble det besluttet å gjennomføre en pilot. Et erfaringsnotat fra piloten har blitt oversendt UD for beslutning om veien videre. Resultatportalen forventes på sikt å bidra til bedre styring av tilskuddsporteføljen, åpenhet om og dokumentasjon av resultater.

Arbeidet med å oppdatere og forbedre tilskuddshåndboken Grant Management Assistant (GMA, tidligere GMM) samt å digitalisere og tilpasse denne til Tilskuddsportalen fortsetter i 2019.

Norad har med visse justeringer videreført en ordning med obligatorisk forvaltningsfaglig rådgivning for alle beslutningsdokumenter med et samlet beløp på over 50 mill. kroner. Ordningen skal bidra til å sikre tilstrekkelig kvalitet i vurderinger av resultat- og risikostyring, samt forvaltningsmessige og økonomiske forhold forut for avtaleinngåelse. I løpet av året ble det gjennomført slik rådgivning på 30 avtaler.

Ordningsregelverkene fastsetter når juridisk kvalitetssikring er obligatorisk. I løpet av 2018 ble det foretatt 370 slike kvalitetssikringer. Hvorvidt retningslinjene følges, vises først når det gjennomføres forvaltningsgjennomganger og stikkprøver. Rutinemessig kontroll av signerte avtaler indikerer likevel at råd som er gitt, i all hovedsak følges.

Det ble utført fem forvaltningsgjennomganger ved utvalgte ambassader.

Arbeidet med en intern elektronisk veileder for behandling av klager på avslåtte tilskuddssøknader ble ferdigstilt første halvår 2018. Avtalemålene som ble vedtatt i 2016 har blitt oppdatert i 2018.

Kvalitetssystemet RAM har blitt forbedret og forenklet og det oppdaterte systemet ble brukt i store søknadsrunder høsten 2018. Antall standarder er blant annet redusert fra 14 til sju, dette har gitt effektiviseringsgevinster ved at den totale saksbehandlingsperioden er betydelig redusert.

Kunnskapsbanken arbeider pt. med forenkling av samarbeidet med norske institusjoner. Arbeidet omfatter forvaltningsmodell i tillegg til styringsstrukturer og administrative spørsmål.

Økonomiske misligheter og nulltoleranse

Regjeringens arbeid med nulltoleranse for økonomiske misligheter blir fulgt opp av Norad med både forebyggende, avdekkende og reaktive tiltak. Norad arbeider systematisk for å hindre misligheter i tiltakene som mottar støtte. Dette omfatter tiltak i den interne forvaltningen og krav til tiltak hos tilskuddsmottakerne.

Norads Varslingsteam mottok i 2018 i alt 85 varsler. 52 saker ble opprettet. Norad krevde tilbakebetaling av midler i 36 av de ferdigbehandlede sakene. I åtte saker ble det betalt tilbake mer enn 0,5 mill. kroner. Det synes å være en økende bevissthet blant tilskuddsmottakere om at avdekking og oppfølging av misligheter i egen organisasjon er uttrykk for fungerende internkontroll.

Varslingsaker			
År	2016	2017	2018
Saker opprettet	24	51	52
Saker avsluttet	36	32	43
Totalt tilbakebetalt (i hele kroner)	3 995 062	1 734 713	11 380 989

2018 var preget av #metoo-kampanjen, herunder økt oppmerksomhet rundt seksuell trakassering, seksuell utnyttelse og overgrep i det internasjonale bistands- og utviklingsarbeidet. Utenriksministeren, utviklingsministeren og klima- og miljøministeren sendte i første kvartal brev til samarbeidspartnere med tydelig budskap om å bekjempe trakassering. Brevene signaliserer forventning om at organisasjonene som mottar støtte fra UD, KLD og Norad har etiske retningslinjer og gode systemer på plass for å forebygge, varsle om og håndtere tilfeller av seksuell trakassering, seksuell utnyttelse og seksuell utnyttelse og overgrep. Organisasjonene har et ansvar overfor sine partnere og de lokalsamfunnene de arbeider i. Norad utarbeidet i juli 2018 retningslinjer for håndtering av mistanke om trakassering hos Norad sine partnere. Varslingsteamet søker å avgjøre om angjeldende partnere har gode systemer for å følge opp mistankene. Alle ansatte i Norad er pålagt å melde fra om mistanke om trakassering hos Norads partnere. Retningslinjene for håndtering av varsler om trakassering hos Norads partnere: <https://norad.no/globalassets/filer-2015/varsling/handtering-av-varsler-om-trakassering-hos-norads-partnere.pdf>.

UD besluttet i desember 2018 at tap som følge av misligheter eller vesentlig mislighold av tilskuddsavtalen på gitte betingelser kan dekkes ved at tilskuddsmottaker tilbakebetaler det aktuelle beløpet til prosjektet, framfor å betale tilbake til Norad. Det nye policydokumentet kan leses på: https://www.regjeringen.no/no/dep/ud/dep/nulltoleranse_misligheter/id2623676/

Se Varslingsteamets oppsummeringsrapport 2018 under <https://norad.no/aktuelt/varslingstjeneste/>.

Resultat-, juridisk og forvaltningsfaglig rådgivning og kvalitetssikring

I kjølvannet av evalueringen 'Resultatstyring i praksis', (Evaluation of the Norwegian Aid Administration's Practice of Results-Based Management) har det vært økende fokus på å styrke resultatstyringen av norsk bistand. Norad har igangsatt arbeid med å styrke tematisk målstyring av ulike typer porteføljer og større bistandsprogram. For å bidra til økt resultatfokus hos våre samarbeidspartnere, og styrket resultatmåling og evne til å rapportere på resultatene av bistandsmidlene hos våre samarbeidspartnere, er det også levert resultatfaglig rådgivning til UD, KLD og ambassadene, knyttet til enkelte tiltak. Resultatfaglige vurderinger har videre vært en sentral del av den interne forvaltningen av tilskudd i Norad. Dette har blant annet omfattet flere klima- og skogrelaterte tiltak og program, en rekke søknader fra sivilt samfunnsorganisasjoner om nye rammeavtaler, og strategiske rammeverk og program i multilaterale organisasjoner og fond (se del 5).

Videre har Norad arbeidet målrettet med å bedre etatens og utenriktjenestens vurderinger av budsjett, regnskap og partners økonomistyringssystemer, herunder særlig vurdering av kostnadseffektivitet og relevans. Dette arbeidet skjer både gjennom rådgivning og kvalitetssikring på enkeltavtalenivå, og også gjennom kontinuerlig forbedring av forvaltningssystemet. I 2018 har vi sett en økning i etterspørsel både fra fagavdelingene i Norad og UD og fra ambassadene etter råd knyttet til forvaltning av fond, nye finansielle mekanismer, innovasjon og samarbeid med kommersielle aktører.

Norad har holdt en rekke kurs ved Utenriktjenestens kompetansesenter (UKS). Dette har blant annet omfattet Grunnkurspakken i tilskuddsforvaltning som ble holdt seks ganger, inkludert heldagskurs innen resultat- og risikostyring, og økonomistyring. Andre kurs som ble gjennomført inkluderte oppfriskningskurs i tilskuddsforvaltning, desentraliserte evalueringer og fordypingskurs i resultat- og risikostyring. Et tilpasset Skype-kurs om tilskuddsforvaltning ble testet ut for

medarbeidere ved ambassadene. Kapasitetsbegrensninger medførte at Norad ikke kunne møte etterspørselen på en hel rekke slike kurs. Det er videre gjennomført kurs for medarbeidere ved ambassadene i forbindelse med forvaltningsgjennomganger i tillegg til intern opplæring.

3. Tematiske områder

3.1 Prioriterte tematiske områder

Resultater av tilskuddsmidler tildelt fra UD innen de respektive tematiske områdene omtales i vedlegg 1.

Utdanning

I tråd med Bærekraftsmål 4 om utdanning, overordnede mål skissert i Meld. St 25 (2013-2014) *Utdanning for utvikling* og øvrige førende dokumenter, har Norad bidratt til at alle barn får begynne på og fullføre grunnskole; at barn og unge lærer grunnleggende ferdigheter og rustes for livet og at flest mulig får ferdigheter som sikrer en overgang til arbeidslivet.

To tredjedeler av utdanningsbistanden er kanalisert gjennom multilaterale organisasjoner. Norad følger Det globale partnerskapet for utdanning (GPE) og Det globale fondet for utdanning i kriser 'Education Cannot Wait' (ECW) tett, og har en rådgivende rolle til UD, for blant annet støtte til tiltak gjennom Unicef og UNESCO.

Norad bistod i forberedelsene og deltok på påfyllingskonferansen til GPE. Ny avtale på 2,07 mrd. kroner ble inngått for perioden 2018-2020. Norad deltok i gruppen som vurderer landsøknader og representerte giverne i gruppen som vurderte om Verdensbanken fremdeles skal være vertskap for GPE. Norad har fulgt opp arbeidet til Utdanningskommisjonen og har bidratt med vurderinger av forslaget til den nye utdanningsfinansieringsmekanismen 'International Finance Facility for Education' (IFFEd).

På bestilling har Norad i omfattende grad bidratt til taler og bakgrunnsflak for UD inkludert politisk ledelse.

Norad har arbeidet systematisk med jenters utdanning og ingen skal utelates-agendaen, spesielt i samarbeidet med GPE og Unicef. Dette har omfattet bidrag i forberedelser til styre- og bilaterale møter med Unicef, og som leder av givergruppen som skal spille inn Unicefs nye utdanningsstrategi. Norad bidro også til forberedelsene til et større utdanningsarrangement om jenters utdanning i forbindelse med FNs generalforsamling (UNGA). Satsingen på utdanning i Sahel ble ytterligere trappet opp. I samarbeid med Department for International Development (DFID) ble det inngått ny avtale med Verdensbanken for opprettelse av et flergiverfond for å bidra til mer og bedre utdanning for barn med nedsatt funksjonsevne, Inclusive Education Initiative. Norad bidro med forberedelser til og representerte Norge i høynivåkonferansen Global Disability Summit om personer med funksjonsnedsettelse i London i juli.

Norad utarbeidet grunnlaget til opptrappingsplanen for *yrkesfaglig utdanning* som ble vedtatt i 2018. I oktober samarbeidet Norad med NHO om en større konferanse på yrkesfaglig utdanning. Konferansen var startskuddet for det videre arbeidet med næringslivets rolle i yrkesutdanning. Som

ledd i opptrappingsplanen inngikk Norad mot slutten av året fire nye avtaler med de tyske utviklingsorganisasjonene BMZ og GIZ¹.

Kvalitet og læring er en hovedstolpe i den norske utdanningssatsingen. Norad har engasjert seg i arbeidet med lærerspørsmål, i første rekke gjennom ledervervene i International Teacher Task Force og det norskstøttede programmet 'Strengthening Multi-Partner Cooperation to Support Teacher Policy and Improve Learning' (Lærerinitiativet). Arbeidet har tatt tid fordi det er mange partnere involvert og konkrete resultater lar vente på seg. Et samarbeid med andre givere for å vurdere hvordan GPE kan arbeide med lærere og kvalitet på en bedre og mer systematisk måte ble startet.

Utvikling av kunnskap om *resultatbasert finansiering* (RBF) av utdanning og hvilke RBF-ordninger som virker er et satsingsområde. Norad har siden 2015 forvaltet avtalen med Verdensbanken i fondet 'Results in Education for All Children' (REACH) og er leder for givergruppen. I 2018 har Norad fulgt opp anbefalingene fra en evaluering av fondet, og gitt innspill til utarbeidelsen av et kompendium som presenterer funn (lansert i januar 2019).

Norad har fulgt opp arbeidet på *utdanning i krise og konflikt*, særlig gjennom engasjementet i Education Cannot Wait (ECW), herunder som medlem i eksekutivkomiteen og gjennom deltakelse i underkomiteer. Fondet er i en oppbyggingsfase og det er behov for å få på plass bedre systemer for planlegging og oppfølging på landnivå. Norad har også deltatt i styringsgruppen i Inter-agency Network for Education in Emergencies (INEE) og inngått avtale om støtte til nettverket.

Norad bisto i utarbeidelsen av handlingsplan for *digitalisering i utdanningsbistanden*, og har inngått samarbeid med Universitetet i Oslo om testing av systemer for innsamling, analyse og presentasjon av utdanningsdata. Det globale digitale bibliotek (GDL) er en stolpe i arbeidet til Den globale bokalliansen, hvor Norad sitter i styret. Alliansens mål er å bedre tilgjengeligheten av skole- og lesebøker. GDL ble lansert i april og bidrar til å øke tilgangen til bøker på morsmål/brukte språk. I tillegg ble oppdaterte versjoner av mobilspillene EduApp4Syria publisert i mars.

En rekke ambassader, herunder i Malawi, Nepal, Madagaskar, Midtøsten regionen, Mali, Niger, Etiopia, Sør-Sudan og Afghanistan har mottatt utdanningsfaglige råd og innspill. Arbeidet har blant annet omhandlet innretningen av framtidige utdanningsprogram. Spørsmål rundt globale utdanningsfondsmekanismer og hvordan ambassadene skal samarbeide og involvere seg på landnivå har vært sentralt.

Norges to store program for støtte til høyere utdanning, NORHED (2013-2019) og EnPe (2014-2020), ble evaluert i 2018. Begge gjennomgangene konkluderer med at programmene i stor grad bidrar til kapasitetsbygging av universitetene i utviklingsland, at innretningen er god med høy relevans for nasjonale og lokale behov i partnerland og at de samtidig svarer godt på norske bistandspolitiske prioriteringer. Partnerskapsmodellen basert på sør-sør-nord-samarbeid og avtalepartner i sør trekkes fram som kjerne i programmene og er sentralt for lokalt eierskap og bærekraft. Det ble innvilget forlenget avtaleperiode for de fleste NORHED-prosjektene ut 2019 for ferdigstilling av prosjektene.

Direktoratet for internasjonalisering og kvalitetsutvikling i høyere utdanning² (Diku) har i 2018 gjennomført en ny utlysning under NORPART-programmet for programperioden 2019-2023 og 25 nye prosjekter er innvilget støtte.

¹ BMZ: det tyske utviklingsdepartementet, GIZ: Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit

² Tidligere SIU, Senter for internasjonalisering av utdanning

Global helse

Norad har ansvar for å følge opp norsk global helsesatsing, inkludert forvaltning av store deler av kap. 169 *Global helse og utdanning*, post 70 *Global helse*. Formålet er å bidra til å nå bærekraftsmål 3 om god helse, med særskilt vekt på å redusere dødeligheten blant kvinner, barn og ungdom, stoppe spredningen av smittsomme sykdommer og styrke helsesystemer. Dette inkluderer også styre- og komitérepresentasjon i en rekke globale innsatser og fond. På bestilling fra UD har Norad i omfattende grad bidratt til taler og bakgrunnsflak for bruk i UD inkludert politisk ledelse.

I arbeidet med de globale finansieringsmekanismene fokuserte Norad særlig på styrket koordinering og samarbeid mellom de globale finansieringsmekanismene både internasjonalt og på landnivå. Det er utviklet flere konkrete eksempler på slikt samarbeid særlig innen arbeid med helseinformasjonssystemer, innkjøp og leveringskjeder og samarbeid om helsefinansiering og oppfølging av kontantbaserte tilskudd.

I Norge ble det arrangert flere seminarer om seksuell og reproduktiv helse med sivilt samfunn med representasjon fra politisk ledelse. Norad samarbeidet tett med UD om påfyllingskonferansen for Den globale finansieringsfasiliteten (GFF) i november 2018. Ti nye givere har sluttet seg til GFF og mobiliseringen brakte GFF halvveis mot påfyllingsmålet på USD 2 mrd. for perioden 2018-2023. Norad tok særlig ansvar for sammen med Verdensbanken å organisere en fagkonferanse om innenlandsk ressursmobilisering og bruk av ressurser innen helse dagen før selve påfyllingskonferansen.

Norads direktør representerer Norge og er styremedlem i Det globale fondet for bekjempelse av aids, tuberkulose og malaria (GF). I styret har norsk fokus vært på forbedring av rutiner for rapportering, og å effektivisere og øke fleksibilitet for GFs støtte til land. Norads direktør representerte Norge under den internasjonale aidskonferansen i 2018, der Norge blant annet forpliktet nytt flerårig bidrag til Robert Carr Civil Society Network Fund (RCNF).

Norad er medlem av flere av Gavis styrekomiteer. I 2018 bidro vi spesielt i forarbeidet til, og etableringen av en ny vaksineinvesteringsstrategi. Norad har på bestilling fra UD utredet 'frontloading'-alternativer for CEPI³ og fikk i november 2018 godkjent av Gavis styre at en slik obligasjonsfinansieringsmekanisme, via International Finance Facility for Immunisation (IFFIm) kan gjennomføres.

Norad har innehatt programstyreverv innen forskning og innovasjon i Forskningsrådets helse- og vaksinasjonsforskningsprogram (GLOBVAC), Saving Lives at Birth partnerskapet (SL@B) og Every Women Every Child (EWEC) Innovation Marketplace. Norad har også fulgt opp de norske styreplassene i WHO's spesialprogram Human Reproduction Program (HRP), innen forskning og opplæring i tropiske sykdommer (TDR) og i Alliansen for helsesystemforskning (AHSPR). I Partnerskapet for mødre-, nyfødt- og barnehelse fremmet Norad digitalisering for mer effektiv erfaring- og kunnskapsdeling mellom partnere og på landnivå. Støtten til Every Woman Every Child initiativet ble besluttet videreført med UNFPA som vertskap.

Innen seksuell og reproduktiv helse og rettigheter (SRHR) har Norad kartlagt Norges totale investeringer til SRHR for å påse oppnåelse av målsettingen om 700 mill. kroner økning i perioden 2017-2020, samt 180 mill. kroner økning i 2018 sammenlignet med 2017-nivå. Økningen ble finansiert over flere budsjettposter, og målet om minimum 180 mill. kroner i økning fra 2017 ble

³ CEPI: Coalition for Epidemic Preparedness Innovations

nådd. Norad har fulgt den politiske utviklingen knyttet til SRHR, særlig som følge av USAs Mexico City Policy (anti-abort), og utarbeidet innspill både ut fra helsefaglig- og rettighetsperspektiv.

Norad bisto ambassadene i Abuja, Bamako (Niger) og Kairo i etableringen av program innen seksuell og reproduktiv helse og skadelige skikker, og ambassaden i New Dehli med vurdering av søknad for videreføring av Norway India Partnership Initiative (NIPI III). Norad ga råd til UD i forbindelse med inngåelse av avtale med UNFPA om seksualitetsundervisning utenfor skolen med fokus på spesielt utsatte grupper i fem land: Ghana, Etiopia, Malawi, Colombia og Iran. Overfor KLD har Norad bistått i arbeid med en ny familieplanleggingsinnsats knyttet til Klima- og skogsatsingen i DR Kongo. I 2018 skrev Norad utkast til ny strategi mot skadelige skikker (kjønnslemlestelse, barne- og tvangsekteskap) som ble oversendt til UD i januar 2019.

Norad har også bidratt til forvaltningen og oppfølgingen av UNFPA og Unicefs fellesprogram mot kjønnslemlestelse, inngåelse av ny avtale med Unicef og UNFPAs fellesprogram mot barneekteskap, og videre gitt faglig støtte til UDs styrearbeid og løpende faglige oppfølging av FNs felles aidsprogram (UNAIDS), FNs befolkningsfond (UNFPA) og Verdens helseorganisasjon (WHO).

I dialog med UD etablerte Norad en ny samarbeidsportefølje med norske fagmiljøer for å styrke innsatsen for universell helsedekning, med fokus på Afrika. Norad ferdigstilte nye avtaler med Folkehelseinstituttet (FHI), Universitetet i Oslo (UiO) om videre arbeid med digitale helseinformasjonssystemer og registre. Planlagt avtale med UIB om beslutningstøtte ble forsinket og vil ferdigstilles tidlig i 2019.

Næringsutvikling og jobbskaping

Norad har i 2018 forvaltet og videreutviklet de søknadsbaserte tilskuddsordningene for næringsutvikling. Satsingen på strategiske partnerskap har stått sentralt med utvikling av verdikjeder i utvalgte sektorer hvor norsk næringsliv har spesiell kompetanse og kan bidra til bærekraftig jobbskaping og økonomisk vekst.

Tre utlysninger av de søknadsbaserte ordningene ble gjennomført, for henholdsvis fornybar energitiltak, andre bedriftsstøttetiltak og støtte til strategiske partnerskap. Responsen på alle tre utlysningene var relativt stor.

For å støtte opp under lokalt næringsliv og entreprenørskap har Norad i 2018 inngått en ny omfattende samarbeidsavtale med ILO for å videreføre og styrke produktivitet og arbeidsvilkår i små og mellomstore bedrifter i en rekke utviklingsland.

Arbeid med handelsfasilitering er videreført. Dette omfatter særlig samarbeidet med UNIDO og en ny, omfattende samarbeidsavtale med World Customs Organisation (WCO), for å bidra til at fattige land settes i stand til å tilfredsstille internasjonale standarder og regelverk. Handel med fattige land støttes også gjennom nylig inngåtte avtaler med Initiativ for Etisk Handel og Fairtrade Max Havelaar Norge.

I tråd med Stortingets beslutning om støtte ble det mot slutten av 2018 inngått avtale og utbetalt 25 mill. kroner til organisasjonen Global Fund to End Modern Slavery (GFEMS). GFEMS er en ny organisasjon og Norad er i dialog med organisasjonen for å sikre klare rammer for innretning og hensiktsmessig forvaltning av programmet basert på en vurdering av risiko og vesentlighet.

I tillegg til forvaltning av næringslivsordningene har Norad håndtert en rekke faglige bestillinger fra UD innen næringsutvikling og jobbskaping.

Klima, fornybar energi og miljø

Norad forvalter en bred portefølje innen klima, miljø og energi, og bistår UD og ambassadene med rådgivning innen fagområdene. Samlet innsats innen klima, miljø og energi bidrar inn mot en rekke av bærekraftsmålene og oppfyllelse av klimaavtalen fra Paris 2015, 'Parisavtalen'.

Operasjonalisering av Parisavtalen er fulgt opp i hovedsak gjennom forvaltning av tilskudd, men også gjennom deltakelse i klimaforhandlingenes møter i Bonn, Bangkok og Katowice. En av Norads representanter var ordstyrer for teknologirammeverket i forhandlingene som nå er blitt en del av regelverket under Parisavtalen. Norad har videre gitt faglig støtte og deltakelse i møtene til Verdensbankens klimafond, Det grønne klimafondet (GCF) og FNs miljøprogram.

Norad representerer Norge i styret til Global Environment Facility (GEF) og representerte Norge i påfyllingsforhandlingene om GEF-7. Det ble et økt fokus på hav og styrket budsjett til bekjempelse av marin forsøpling. Norge bidro også til at en indikator på marin forsøpling ble godkjent.

Norad har bygget opp kompetanse på forebygging av naturkatastrofer og oppfølging av Sendai-rammeverket for katastroforebygging. Norad har pågående avtaler om dette med Meteorologisk Institutt, Verdens meteorologiorganisasjon og UNOSAT. En ny avtale med Asian Disaster Preparedness Centre ble signert i 2018, med fokus på forebygging av klimarelaterte katastrofer i urbane områder. Dette fagfeltet er preget av innovasjon innen digital teknologi, og Norad støtter opp om dette, i tråd med Digital strategi for utviklingspolitikken.

Norad har bidratt til arbeidet med forberedelser og deltatt i High Level Policy Forum for bærekraftsmål nr. 7, blant annet gjennom et arrangement på vannkraft i Bangkok i samarbeid med norske fagmiljøer. Videre har Norad og Norfund i felleskap oversendt et forslag til operasjonalisering av den varslede doblingen av energibistanden i Meld. St. 24 (2016-2017) *Felles ansvar for felles fremtid – Bærekraftsmålene og norsk utviklingspolitikk*.

Hoveddelen av Norads forvaltning innen ren energi er rettet mot reformer, lovverk og kapasitetsutvikling. Videre er støtten rettet mot å øke private investeringer i kraftproduksjon. Samarbeid mellom institusjoner i partnerland og norske energiaktører er integrert i Kunnskapsbanken.

Det er gitt omfattende faglig rådgivning innen ren energi til ambassadene, i første rekke Maputo, Dar es Salaam, Yangon, Kathmandu, Kampala og Accra (Liberia).

På miljøsidene har det vært omfattende faglige leveranser til ambassadene med fokus på Kina, India, Myanmar og Mosambik. På miljøområdet har et flerårig prosjekt i Myanmar gitt sterkere nasjonale institusjoner på fagfeltene naturressursforvaltning, vannressursforvaltning og farlig avfall. Gjennom Verdensbankens South Asia Water Initiative Trust Fund er det etablert bedre dialog og samarbeid om sentrale elveløp i Sør-Asia, og utviklet planer for infrastrukturinvesteringer. Norad følger den globale normutviklingen gjennom deltakelse i delegasjonen til møter under Konvensjonen om biologisk mangfold. Norad forventer økt behov for faglig oppfølging av miljøspørsmål fram mot partsmøtet i Konvensjonen om biologisk mangfold i Beijing i 2020.

Norad har over tid bygget opp kompetanse på miljømessige og sosiale sikringsmekanismer for fond og programmer for å sikre bærekraft. I 2018 har Norad kommentert på det nye systemet for miljømessige og sosiale sikringsmekanismer (ESMS4) i Verdensbanken og etablering av ESMS i GCF. Gode sikringsmekanismer er avgjørende for å sikre miljøintegritet på tvers av Verdensbankens og fondets virksomhet og portefølje. Norad vil i sin faglige rådgivning framover bidra til økt forståelse for betydningen av at sikringsmekanismene etterleves.

Humanitær bistand og sårbare stater

Arbeidet med sårbare stater har blitt fulgt opp i tråd med føringer fra departementet og Strategisk rammeverk for norsk innsats i sårbare stater og regioner.

Norad har bidratt med innspill til den nye strategien om Norges humanitære politikk. Innspillene har blant annet omfattet forholdet mellom langsiktig utvikling og humanitær assistanse, konfliktsensitivitet, likestilling, kvinner fred og sikkerhet, menneskerettigheter, utdanning i krisesituasjoner, klima og skog, migrasjon, kontantoverføringer, sårbare kontekster og risikovurdering. Norad har også fulgt prosessen rundt Global Plan of Action – Energy in Displacement, et samarbeid mellom en rekke store humanitære organisasjoner for bedre å integrere energihensyn og behov i humanitære situasjoner.

Den faglige rådgivningen til UD og ambassader om bistand til sårbare stater som Sør-Sudan, Afghanistan og Somalia har tematisk inkludert kvinner, fred og sikkerhet, rettsstatsfremme, menneskerettigheter, kvinners rettigheter og likestilling, humanitære problemstillinger, økonomisk utvikling, offentlig finansforvaltning, forebygging av misbruk og korrupsjon, samt FNs og utviklingsbankenes innsats i sårbare stater. Norad har bidratt med faglige innspill på utvidede landteammøter.

Norad har prioritert vurderinger av innsatser knyttet til kvinner, fred og sikkerhet i sårbare stater (Colombia, Somalia og Sri Lanka), inkludert UN Womens innsatser (Afghanistan og Haiti). Norad har videre prioritert tverrfaglig rådgivning i forbindelse med regjeringens utarbeidelse av ny handlingsplan for kvinner, fred og sikkerhet.

Norges engasjement i Somalia har økt i 2018. Norad har bidratt gjennom Olje for utvikling-programmet og med faglig rådgivning om blant annet offentlig finansforvaltning, gjeldsslette, og føderaliseringprosessen.

For å styrke kunnskapen om utviklingsarbeid i sårbare stater har Norad organisert både interne og eksterne kurs, inklusive kurs ved UKS.

3.2 Andre tema

Migrasjon

Norad har levert faglige innspill om migrasjon og utvikling, arbeidet med FNs migrasjonsplattform, Khartoum-prosessen, EU Trust Fund og Global Forum on Migration and Development, og har deltatt på og rapportert til UD fra internasjonale møter om migrasjon og utvikling, diasporas rolle i utviklingsarbeidet og langsiktig innsats for tvunget fordrevne. Norad bisto norsk medlem av Høynivåpanelet for migrasjon i Afrika, og deltok i fagkomiteen som utarbeidet høynivåpanelets

rapport. Norad har også gitt faglige innspill til arbeidsgruppen om klimafordrevne under Parisavtalen og bistått UD i arbeidet med 'the Platform for Disaster Displaced' som er oppfølgingen av Nanseninitiativet og 'the protection agenda'.

Hav og marine ressurser

I 2018 støttet Norad UD i etableringen av bistandsprogrammet mot marin forsøpling og mikroplast. Norad opprettet en prosjektgruppe med medlemmer også fra UD og KLD. Prosjektgruppen leverte et notat med programlogikk og kartlegging av mulige tiltak å støtte.

Innsatsen i bistandsprogrammet mot marin forsøpling og mikroplast prioriteres i folkerike og økonomisk raskt voksende land i Asia med lange kystlinjer. Her er problemet med marin forsøpling størst. I tillegg rettes forebyggende tiltak mot land med raskt voksende økonomier i Afrika. Små øystater støttes for opprydningsprosjekter i strandsoner. Norad forventer å kunne rapportere på resultater f.o.m. 2020. Det siktes mot rapportering på aggregert nivå for hele programmet.

Fiskeri, jordbruk og matsikkerhet

Norad deltok våren 2018 aktivt i utarbeidelsen av en opptrappingsplan for det videre arbeidet med matsikkerhet og klimasmart jordbruk. Utkast til handlingsplan for bærekraftige matsystemer er oversendt UD og vil ferdigstilles våren 2019.

Norad arbeider pt. med å utvide samarbeidet med institusjoner innen matsikkerhet og klimatilpasset landbruk. Norad har inngått en rammeavtale med NIBIO⁴ og har fra tidligere rammeavtale med NMBU⁵ om leveranse av kunnskapstjenester innen tema matsikkerhet og landbruk.

NORHED omfatter flere prosjekter der matsikkerhet og landbruk er tema, og landbruk og fiskeri inngår i opptrappingsplanen for yrkesfaglig utdanning som ble vedtatt i 2018.

Fisk for utvikling omtales under Kunnskapsbanken, del 4.

Norad har vært engasjert i faglig rådgiving overfor flere ambassader i forbindelse med bilateral innsats på fagfeltene landbruk og matsystemer, dette gjelder blant annet i Malawi og Tanzania.

Handlingsnettverket for bærekraftig sjømat for matsikkerhet og ernæring, hadde sitt andre møte samtidig som The World Committee on World Food Security (CFS) i FAO i oktober 2018. Nærings- og fiskeridepartementet ledet nettverket fra norsk side. Norad og Ffus rolle er særlig knyttet til matsikkerhet i utviklingsland og bærekraftsmål nr. 2 om å utrydde sult og alle former for underernæring.

Menneskerettigheter

Norads arbeid innen menneskerettigheter har blitt gjennomført i tråd med UD's føringer. Norad har bidratt til operasjonalisering og gjennomføring av norsk politikk på menneskerettigheter og utviklingssamarbeid, herunder utarbeidelsen av en intern oppfølgingsplan for Meld. St. 10 (2014-2015) «*Muligheter for alle – menneskerettighetene som mål og middel i utenriks- og utviklingspolitikken*». Norad har i tett samarbeid med departementet arbeidet med hvordan

⁴Norsk institutt for bioøkonomi

⁵Norges miljø- og biovitenskapelige universitet

menneskerettigheter (MR) kan operasjonaliseres både som målrettede innsatser og som tverrgående hensyn i utviklingssamarbeidet.

Norad har gjort faglige vurderinger av integrering av MR i strategier, multilaterale policydokument, fondsmekanismer og program innen ulike sektorer og satsinger. Arbeidet har blant annet omfattet faglig kvalitetssikring av sikringsmekanismer for Det grønne klimafondet, vurderinger av hvordan det nye Human Rights Development Trust Fund i Verdensbanken best kan bidra til å fremme integrering av MR i Verdensbankens virksomhet og faglig rådgivning på MR og næringsliv, blant annet i forbindelse med UD's arbeid med en oppfølgingsplan for evalueringen 'UNGP, Human Rights and Norwegian Development Cooperation Involving Business'.

Norad har levert på MR- og demokratibestillinger fra flere ambassader, herunder opplæring i menneskerettigheter som tverrgående hensyn for ambassaden i Juba og utarbeidelse av en MR-plan, faglig rådgivning på ytringsfrihet og en gjennomgang av norsk støtte til Arab Reporters for Investigative Journalism for ambassaden i Amman, samt faglig rådgivning til ambassadene i Colombo og Addis Abeba om demokratiprojekter i regi av FNs utviklingsprogram.

Norad har bistått UD i arbeidet med å følge opp det norske samarbeidet med FNs høykommissær for menneskerettigheter (OHCHR), inkludert faglige vurderinger av den nye rammeplanen for OHCHR's arbeid og utvalgte landprogram, samt deltakelse på årlig møte. Norad har også gitt faglige råd til UD i oppfølging av samarbeidet med Global Alliance of National Human Rights Institutions, International Institute for Democracy and Electoral Assistance (IDEA) og Community of Democracies.

I 2018 bidro Norad til en opptrapping av arbeidet med inkludering av sårbare og marginaliserte grupper. Dette inkluderte rådgivning til UD innenfor normative spørsmål i FN, og også medvirkning for at den nye OECD/DAC-markøren *Inclusion and empowerment of people with disabilities* skulle bli vedtatt i juni.

Kvinnens rettigheter og likestilling

Arbeidet med kvinners rettigheter og likestilling har blitt fulgt opp i henhold til UD's føringer. Norad gir løpende faglig rådgivning og opplæring knyttet til Handlingsplan for kvinners rettigheter og likestilling (2016-2020) og Handlingsplan for kvinner, fred og sikkerhet (2015-2018), og bistår i resultatrapportering på begge handlingsplanene. Norad har levert tverrfaglige bidrag til årsrapport og ny nasjonal handlingsplan for kvinner, fred og sikkerhet. Innspill ble levert for å bidra til samordning mellom denne og ny humanitær strategi.

Norad har bidratt til å ivareta og integrere kvinners rettigheter og likestilling i det norske multilaterale arbeidet, med faglig rådgivning knyttet til UN Women, Kvinnekommisjonen, Befolkningskommisjonen, UNFPA, UNDP, Unicef og Verdensbanken. Arbeidet med det nye globale fondet Women Entrepreneurs Finance Initiative (We-Fi) har omfattet flere fagområder, inkludert resultatfaglige vurderinger.

Se for øvrig del 4 angående programmet Likestilling for utvikling.

4. Faglig samarbeid, forskning og Kunnskapsbanken

Kunnskapsbanken

Det overordnede målet for Kunnskapsbanken er styrket kompetanse og kapasitet i forvaltningen i utvalgte samarbeidsland, på områder der Norge har relevant og etterspurt erfaring og kompetanse, og som bidrar til utvikling i de land det gjelder. Dette skal Kunnskapsbanken oppnå ved å legge til rette for, følge opp og samordne faglig samarbeid. Kunnskap og erfaring er bankens kapital. Det er ulike norske institusjoner, etater og departementer som besitter sektorkompetansen, mens Norad har bistandsfaglig kompetanse i tillegg til nødvendig fagkompetanse.

Kunnskapsbanken ble opprettet i mars 2018. Kunnskapsbanken har siden samlet de ulike kunnskapsprogrammene i én avdeling, med to kunnskapsprogram i matrise. En prioritert oppgave det første året har vært å utvikle et mandat for Kunnskapsbanken, og videre å opprette dialog med de norske institusjonene som inngår i Kunnskapsbanken gjennom et første dialogforum, nyhetsbrev og kurs innen institusjonssamarbeid og kunnskapsdeling. Kunnskapsbanken har opprettet en egen hjemmeside på norad.no og utviklet et eget resultathefte, '[Kunnskapsbanken – utvalgte resultater av norsk faglig samarbeid](#)'.

I løpet av sitt første år har Kunnskapsbanken videreutviklet tenkningen om hvordan vi kan ta ut potensialet som ligger i å samle kunnskapsprogrammene. Kunnskapsbankens tilleggsverdi er først og fremst å utløse potensialet som ligger i å utvikle kunnskapsbasert bistand slik at denne blir enda mer relevant, etterspurt og effektiv overfor samarbeidsland. Dette inkluderer tematiske og geografiske synergier, metoder for kapasitetsutvikling, forvaltningsmodeller og -verktøy, og triangulært samarbeid. Arbeidet har inkludert omfattende juridiske og forvaltningsfaglige vurderinger om institusjonssamarbeid. Arbeidet med en veileder vedrørende modeller for institusjonssamarbeid er påbegynt og forventes ferdigstilt i juni 2019.

Kunnskapsbanken er fortsatt ny, og det er nødvendig å bruke tilstrekkelig tid på å utvikle felles løsninger og arbeidsformer på tvers av allerede eksisterende kunnskapsprogram for å realisere mål og mandat, før banken utvides ytterligere.

Forskning

For å sikre at det, i tråd med UD og Norads felles Forskningsstrategi, er forskningssatsinger på alle store bistandsatsinger har Norad bidratt med faglige innspill til utlysingsstekster under forskningsprogrammet NORGLOBAL-2. I 2018 er det lagt særlig vekt på global utdanning, jobbskaping og næringsutvikling, det humanitære fagområdet og fred og forsoning. Norad er representert i NORGLOBALs programstyre og gir innspill på tematisk og geografisk relevans når tildeling av midler besluttes.

Norad har arbeidet aktivt med å koble forskere og brukere av forskning gjennom ulike seminarer og møteplasser. Forskerne har presentert og diskutert viktige forskningsfunn med medarbeidere i UD og Norad, samt sivilsamfunnsorganisasjoner. Formålet er at forskningsbasert kunnskap skal bli tatt opp i politikktutforming og praksis. Videre ble det satt av midler til nasjonale og internasjonale formidlingstiltak om forskning på internasjonal utvikling.

Seks forskningsinstitusjoner i Afrika sør for Sahara fikk støtte til prosjekter med formål å øke produksjon av relevant forskning i utviklingsland. Norad arbeider med å etablere et felles resultatrammeverk. Fakta-flak om prosjektene vil bli publisert på norad.no.

Innovasjon og digitalisering

Det ble gitt faglige innspill til Digital strategi for utviklingspolitikken. En medarbeider har vært utlånt til UD for å bistå Utviklingsministeren i FNs generalsekretærs høynivåpanel for digitalt samarbeid. Som oppfølging av Digital strategi for utviklingspolitikken har Kunnskapsbanken arbeidet med opprettelse av det nye programmet Digitalisering for utvikling.

En ny utlysning på Visjon 2030-mekanismen ble gjennomført av Innovasjon Norge våren 2018. Det kom inn mange gode søknader, hvorav flere med ny teknologi og fokus på digitalisering. Ti prosjekter ble tildelt støtte til innovasjonsprosjekter innen helse og utdanning. Både dette tiltaket og høyere utdanning og programmene Norsk program for kapasitetsbygging innen høyere utdanning og forskning for utvikling (NORHED) og EnPe er en del av Kunnskapsbanken.

Olje for utvikling

Norad ivaretar sekretariatsfunksjonen for Olje for utvikling (Ofu) programmet. Sekretariatet forberedte i 2018 fire styringsgruppemøter hvor det framla 29 saker.

Ofu-programmet hadde i 2018 14 land under planlegging eller i gjennomføringsfasen.

Landprogrammene på Cuba, Irak, Myanmar og Libanon forvaltes av Norad. Norad er også ansvarlig for forvaltningen i kartleggingsfasen og i planleggingen av nye landprogram og nye programfaser, som i 2018 omfattet Colombia, Cuba, Irak, Mosambik, Kenya og Somalia.

Skatt for utvikling

Skatt for utvikling (Sfu) har i løpet av 2018 blitt revitalisert innen Kunnskapsbanken og blitt styrket med tre medarbeidere. Sfu har levert en opptrappingsplan i overensstemmelse med Norges forpliktelser under Addis Tax Initiative. I tråd med opptrappingsplanen økte Norads tildeling til tiltak under Sfu betydelig i 2018. Fokuset har vært på å styrke det bilaterale skattearbeidet og tiltak finansiert gjennom multilaterale organisasjoner til fordel for utviklingsland. Det er gjort avtaleinngåelser blant annet med Skattedirektoratet, IMF, Verdensbanken og OECD. Det føres i tillegg aktiv dialog og rådgivning på skatt og ulovlig kapitalflyt bilateralt i partnerland og i globale og regionale fora. Økt dialog om skatt er etablert på tvers av sektor-temaer, med mål å fange synergier mellom generell ressursmobilisering og sektor-finansiering. Det er etablert koordineringsmekanismer om dette i bistandsforvaltningen. Innsatsen via sivil samfunn ble også styrket i 2018.

Fisk for utvikling (Ffu)

Ffu-sekretariatet ble etablert i 2016, og innsatsen trappet opp i 2018, blant annet gjennom arbeidet med nye samarbeidsavtaler i hovedsatsingslandene. Avtaler med Ghana og Myanmar forventes inngått i 2019.

Norad inngikk avtale med støtte til pilaren for bærekraftig fiskeriforvaltning i Verdensbankens nye trustfund 'PROBLUE'. Etter en begrenset søknadsrunde våren 2018 for sivil samfunnsorganisasjoner, har Norad inngått avtale med tre sivilsamfunnsorganisasjoner. Denne støtten dekker delmålene i Ffu om bærekraftig forvaltning, kunnskap og data og bærekraftig ressursutnyttelse i fiskeri og akvakultur.

Forskningsmiljøer og utdanningsinstitusjoner bistår myndigheter og næringsaktører med kunnskap, data og råd om bærekraftig fiskeri og akvakultur.

Næringsaktørene utnytter fiskeriressursene og driver akvakulturproduksjon på en bærekraftig måte.

Det arbeides videre med støtte til regional yrkesutdanning, der innretningen krever videre forberedelser. Samarbeid og støtte innen fiskerikriminalitet og ulovlig, uregulert og urapportert fiske (UUU) videreføres.

Koblinger mellom den bredere satsingen på hav og Fisk for utvikling-programmet ivaretas i koordineringsmekanismer mellom de norske aktørene.

Statistikk for utvikling

Statistikksam arbeid med Statistisk Sentralbyrå (SSB) har inkludert kapasitetsutvikling, forbedring av forbrukerundersøkelser relatert til fattigdom og matsikkerhet og utvikling av e-læringskurs innen spørreundersøkelsermetodikk. Norad har inngått avtale med OECD/Paris21 for å støtte arbeid med utvikling av kompetanse i nasjonale statistikkbyråer og har hatt dialog med SSB, Verdensbanken, Det internasjonale pengefondet (IMF) og FNs statistikkommisjon om mulig samarbeid innen statistikk/registre for utviklingsprogram.

Energisamarbeidet

Sentrale samarbeidsland for institusjonssamarbeidet med Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) var Myanmar, Angola, Mosambik, Tanzania og Liberia. I tillegg ble det gitt begrenset faglig støtte til Bhutan. Samlet utgjorde institusjonssamarbeidet vel 33 mill. kroner, inklusive ambassadenes tilskudd. Norad har hatt en rådgivende rolle overfor ambassadene innen institusjonssamarbeidet med NVE i Mosambik, Tanzania, Myanmar, Angola og Liberia.

Likestilling for utvikling

Som sekretariat for Likestilling for utvikling-programmet (LIKE) har Norad fulgt opp videreutviklingen av programmet. Dette har blant annet omfattet å følge opp styringsgruppens beslutning om å opprette bilaterale institusjonssamarbeid med Etiopia og Nepal. Barne- og likestillingsdepartementet, Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet og SSB har bistått myndighetene i Etiopia og Nepal med å utvikle utkast til programdokument, som skisserer samarbeidsområdene og målsettingene for mulige program i begge land. Delegasjoner fra hhv. Nepal og Etiopia besøkte Norge høsten 2018 for å styrke relasjonene til samarbeidsinstitusjonene samt Norad og UD. Det har også vært gjennomført reiser til Nepal og Etiopia for å bidra i utviklingen av programdokumentene.

Antikorrupsjon

2018 var preget av forberedelse og igangsetting av nye samarbeid innen antikorrupsjon og kapitalflukt. Det ble blant annet inngått avtale med FN-kontoret mot narkotika og korrupsjon (UNODC) om faglig bistand til utviklingsland, og etablert samarbeid med International Center for Asset Recovery (ICAR) for kunnskapsutvikling og bistand til etterforskning av korrupsjonssaker. Det ble videre inngått avtale med paraplyorganisasjonen UNCAC⁶ Coalition.

Samarbeidet med U4 anti-korrupsjonsressurscenter ved CMI i Bergen ble videreført. Det ble gjort en studie for å vurdere hvordan U4-giverne håndterer risiko ved bistand til multilaterale organisasjoner og globale initiativer og fond. Det er også gitt faglig rådgivning til ambassader og UD i forbindelse med oppfølging av FN-konvensjonen mot korrupsjon.

⁶ United Nations Convention against Corruption

5. Multilaterale organisasjoner og globale initiativ

Det har vært betydelige leveranser fra Norad knyttet til multilaterale organisasjoner og globale initiativ. Norads arbeid omtales også under de tematiske prioriteringene.

Norads leveranser knyttet til FN har blant annet omfattet faglige råd til det normative menneskerettsarbeidet, vurderinger av FNs program på landnivå, økonomi- og resultatfaglige råd og faglige vurderinger av styredokumenter og forslag til norske posisjoner. Norad deltar i Norges delegasjon til styremøter ved behov. I tillegg har Norad gitt råd på flere tematiske fagfelt i tilknytning til kjernestøtte til FN-organisasjoner, blant annet UNDP, UNEP, UNFPA, Unicef og UN Women.

Faglige vurderinger og råd rettet mot de multilaterale utviklingsbankene dekket hele bredden av Norads ansvarsområder og omfattet kapitalpåfylling for både Verdensbanken (IBRD) og Afrikabanken og midtveisgjennomganger for fondene for de fattigste landene i Verdensbanken (IDA) og Afrikabanken (ADF). I IDA har Norge et særlig ansvar for styresett som tema, inklusive skatt og bekjempelse av illegal kapitalflyt. Norad har bidratt til kvalitetssikring av policydokumenter, strategier og program i regi av multilaterale banker og institusjoner, som Green Climate Funds retningslinjer for urfolk og for sosiale og miljømessige forhold, og Verdensbankens nye veiledere for sosiale og miljømessige sikringsmekanismer.

Etterspørselen etter bred forvaltningsfaglig rådgivning knyttet til fond og finansieringsmekanismer blir stadig større. Norad har blant annet bistått i rådgivning til We-Fi⁷, International Finance Facility for Education (IFFEd), Climate Investment Funds (CIF) og Central African Forest Initiative (CAFI). Ulike fond passer ikke alltid umiddelbart innenfor rammene for bistandsforvaltning og problemstillingene er ofte komplekse og krever tverrfaglig kompetanse. Norad har fortsatt å videreutvikle fondskompetansen og har arbeidet med å definere 'god praksis' i arbeidet med slike finansieringsmekanismer. Norad vil ytterligere styrke sin kompetanse på dette feltet i 2019.

Multilateral Organisation Performance Assessment Network (MOPAN) gjennomførte i 2017 og 2018 uavhengige gjennomganger av hele 14 multilaterale organisasjoner, deres styringssystemer, prosedyrer og resultater. Denne rekorden i antall gjennomganger er resultatet av styrket metode, profesjonalisering og økt kapasitet. Norad har hatt rollen som koordinator på vegne av MOPANs medlemmer for gjennomgangene av UNESCO og GPE, og har fått tilsvarende rolle i gjennomgangen av CGIAR som starter i 2019. Norad representerer Norge i MOPANs tekniske arbeidsgruppe, som videreutvikler metoden for å gjøre MOPANs rapporter stadig mer solide og nyttige. Norad har gjennom formannskapsåret også bistått UD i formannskapsarbeidet.

Norad har fulgt opp PEFA⁸-programmet, representert Norge i styret, og har fulgt opp i det internasjonale riksrevisjonsarbeidet, også som styremedlem i et globale samarbeidet mellom INTOSAI og givere (INTOSAI-Donor Cooperation).

⁷ Women Entrepreneurs Finance Initiative

⁸ Public Expenditure and Financial Accountability

6. Arbeidet for styrking av sivilt samfunn

Sivilt samfunn i hele verden opplever et redusert handlingsrom for sitt arbeid. Norad bidrar faglig ved å inkludere dette temaet i dialog med organisasjonene. Redusert handlingsrom for sivilt samfunn var også hovedtema under Noradkonferansen i desember. Som del av dette arbeidet inngikk Norad en avtale med CIVICUS, en organisasjon som overvåker utviklingen på området.

I begynnelsen av 2018 publiserte Norads evalueringsavdeling en evaluering av norsk støtte til styrking av sivilt samfunn i utviklingsland gjennom norske sivilsamfunnsorganisasjoner. Evalueringen roste de norske organisasjonenes arbeid, men påpekte at norske organisasjoner må være bevisst på hva de tilfører et samarbeid. Rapporten anbefaler også støttemekanismer som fostrer lokale organisasjoners eierskap.

Med bakgrunn i blant annet denne evalueringen og bærekraftsmålene, lanserte Norad i juni '[Prinsipper for støtte til sivilt samfunn](#)'. Prinsippene ble utarbeidet basert på en dialog med sivilsamfunnet og uttrykker Norads forventninger til sine sivilsamfunns partnere.

Norad forvalter sivilsamfunnsstøtte over en rekke budsjettposter. Hoveddelen av midlene fordeles gjennom konkurransebaserte utlysinger. Norad har i 2018 arbeidet med å synkronisere søknadsrundene, med mål om effektivisering og reduksjon av antall utlysinger. Norad ønsker å sikre likebehandling av organisasjoner. I all hovedsak blir søknadene vurdert i tråd med Norads kvalitetssystem for søknadsbehandling og tildeling av tilskudd (RAM). Norad har i 2018 forenklet dette verktøyet og interne rutiner, til bruk i søknadsrunden for 2019.

Målet om avtalereduksjon og resultatfokus ble lagt til grunn i søknadsvurdering, og prosjekter og programmer av en viss størrelse ble prioritert.

Over halvparten av midlene over Kap 160 *Sivilt samfunn og demokratiutvikling*, post 70 *Sivilt samfunn* gikk til Afrika. De største tematiske områdene var godt styresett, utdanning, helse og sosiale tjenester.

Norad førte dialog med de politiske partiene om framtidig form på demokratistøtten. Endringer introduseres i 2019.

Norad bidrar inn i prosjektgruppe for ny innretning av humanitær støtte/strategiske partnerskap. Norad har også fortsatt sitt arbeid med å etablere hovedkontaktpunkt for flere av de større organisasjonene. Det er jevnlig møter mellom UD og Norad om disse organisasjonene, inkludert felles deltakelse i årsmøter.

7. Klima- og skoginitiativet

Norad har gjennom forvaltning og faglig rådgivning bidratt til måloppnåelse for Klima- og skoginitiativet. Norad skal særlig rapportere om hvordan Klima- og skoginitiativet (KoS) bidrar til bærekraftig utvikling i landene hvor Norad er involvert.

Klima- og skoginitiativet arbeider i mange av sine program på policynivå, med nasjonale systemer og med etablering av finansieringsordninger som senere forvaltes av egne styringsorganer. For eksempel har UN REDD, som fylte 10 år i 2018, bidratt til at mer enn 30 skogland har utviklet strategier og handlingsplaner for å redusere avskoging og mer enn 20 land har utviklet nasjonale skogovervåkingsystemer som kan følges via internett, se egen boks.

Den viktigste innsatsen for å sikre bærekraftig utvikling og fattigdomsreduksjon ligger i design av mekanismene og innhold i den politikken som skal føres. I Kongobassenget bygger samarbeidet på at Den demokratiske republikken Kongo og Gabon har signert politisk bindende intensjonserklæringer med avtalte milepæler som landene rapporterer på årlig. Framdrift og oppnåelse av milepæler er en forutsetning for påfylling av midler. Tiltak gjennomføres i samarbeid mellom myndighetene, FN, Verdensbanken og andre giverlands utviklingsorganer. Det skal foretas en verifisering av oppnåelse av milepæler i den politiske intensjonserklæringen med DR Kongo og en midtveisgjennomgang av innsatsen i Kongobassenget. Vi ser fram til å rapportere mer om vedtatt politikk, godkjenning av systemer for sosiale og miljømessige sikringsmekanismer og prosesser som skal bidra til formalisering av landrettigheter når disse prosessene er gjennomført.

Godt styresett er en forutsetning for vilje til å investere i utviklingstiltak, samtidig som flere av de viktigste skoglandene har betydelige styresettutfordringer. Dette stiller særlige krav til oppfølging av hvordan midlene blir brukt. I tillegg kan sivilt samfunn spille en rolle i å avdekke situasjoner der manglende lovhåndheving går utover måloppnåelsen. Global Witness kunne for eksempel i 2017 avdekke flere brudd på DR Kongos hogstmoratorium som ble innført i 2002. Avsløringene førte blant annet til at CAFI i 2018 har frosset deler av midlene som går til DR Kongo, i påvente av at myndighetene iverksetter tiltak.

Investeringer gjort av den enkelte innbygger, lokalsamfunn eller av kommersielle selskap kan bidra til nye økonomiske muligheter som i sin tur kan bidra til å redusere presset på naturressursene. Dette vil måtte virke sammen med en rekke andre tiltak, blant annet med politikk som for eksempel begrenser lovligheten av avskoging. Norad investerer i arbeid som bidrar mer direkte til lokal

utvikling, blant annet gjennom sivilt samfunn. Et eksempel på dette er Stiftelsen for skog- og landrettigheter, Tenure Facility, som finansierer et prosjekt implementert av den peruanske rettshjelpsorganisasjonen SPDA og de regionale urfolksorganisasjonene FENAMAD og ORPIO. Per slutten av 2018 har de sikret landtitulering av urfolksterritorier pålydende 565 682 ha. i delstatene Madre de Dios og Loreto. I tillegg har urfolks rettigheter til ytterligere 4 390 572 ha. blitt styrket uten at tituleringsprosessene er helt i mål. Sistnevnte inkluderer 2 400 000 ha. der urfolk lever i frivillig isolasjon eller nylig har kommet i kontakt med omverdenen.

Tiltak for å sikre rettferdig fordeling av gevinstene fra skogbevaringstiltak ('benefit sharing') er inkludert i de fleste programmene. Eksempler på dette er klargjøring av rettigheter til land, felles skogforvaltningsregimer ('community forestry') og tiltak som bedrer styresett og reduserer korrupsjon. Som beskrevet mer utfyllende i vedlegg 2 har noen av midlene til Peru blant annet gått til å formalisere urfolks landrettigheter, arealplanlegging og til å øke omfanget av et program som betaler urfolk for skogbevaring.

I mange av programmene legges det også opp til en aktiv samordning av REDD+ tiltak og bærekraftsmålene (SDG) og landenes nasjonalt bestemte bidrag til Parisavtalen om klima (National Determined Contributions (NDC)). Norad finansierer for eksempel via britiske DfID et prosjekt der sekretariatet til Koalisjonen av regnskogland (CfRN) gir faglig bistand til 21 tropiske skogland for å inkludere utslippsreduksjon i skog i deres innrapportering av klimagassutslipp til FNs klimasekretariat (UNFCCC).

Hele porteføljen bidrar til å nå bærekraftsmålene, med spesiell vekt på bærekraftsmål 1 'Handle umiddelbart for å bekjempe klimaendringene og konsekvensene av dem', og 15 'Beskytte, gjenopprette og fremme bærekraftig bruk av økosystemer, sikre bærekraftig skogforvaltning, bekjempe ørkenspredning, stanse og reversere landforringelse samt stanse tap av artsmangfold'. Delmål 15.2) 'Innen 2020 fremme gjennomføring av en bærekraftig forvaltning av all slags skog, stanse avskoging, gjenopprette forringede skoger og i betydelig grad øke skoggjenreising og nyplanting på globalt nivå', sammenfaller med skogprosjektets mål.

Gitt det store biologiske mangfoldet i regnskogen og mengden truede arter som lever her, er også delmål 15.5 direkte relevant for denne innsatsen. 'Iverksette umiddelbare og omfattende tiltak for å redusere ødeleggelsen av habitater, stanse tap av biologisk mangfold og innen 2020 verne truede arter og forhindre at de dør ut'.

Med et særskilt fokus på utsatte grupper, følger porteføljen også målsettingen om at ingen skal utelates. Dette handler gjerne om å inkludere grupper som ofte blir utelatt i beslutninger som angår dem, som urfolk som tradisjonelt har blitt marginalisert av storsamfunnet og ikke fått delta i beslutninger som angår dem. Mange prosjekter har også særskilte tiltak for å inkludere kvinner. I Brasil har Regnskogfondet fasilitert erfaringsutveksling mellom 100 urfolkskvinner. Disse har ført til diskusjoner om tilpassing til klimaendringer på nasjonalt nivå. Regnskogfondet har også støttet og tilrettelagt for at kvinnelige urfolksrepresentanter har deltatt på flere internasjonale møteplasser, der de har representert urfolk fra Brasil.

En gjennomgang av måloppnåelsen i hele Norads portefølje under Klima- og skoginitiativet framkommer i vedlegg 2.

8. Statistikk

Norad sammenstilte og kvalitetssikret offisiell norsk bistandsstatistikk for 2017. Statistikken ble lansert og publisert i april. Bistandsstatistikken ble rapportert til OECDs Utviklingskomité. Foreløpige aggregerte tall og Forward Spending Survey ble levert i mars, og den fullstendige og detaljerte oversikten over norsk Official Development Assistance (ODA) ble levert innen fristen i juli. På OECD DACs 'Ranking of DAC Members' DAC and CRS Reporting in 2017 on flows in 2016' ligger Norge rangert som nummer fem, og den overordnede vurderingen er at vi leverer komplette og nøyaktige data for norsk ODA.

Norad har bistått KLD i arbeid og metodeutvikling knyttet til rapporteringen opp mot FNs klimakonvensjon, og gitt råd til UD og KLD som gjelder statistikk på klimafinansiering. Norad har også bidratt i rapportering til FNs konvensjon for biomangfold.

Arbeidet i Working Party on Development Finance Statistics (WP-STAT) har blant annet omfattet tre WP-STAT-møter gjennom året. Vi har samarbeidet med UD om arbeidet i både WP-STAT og DAC. Blant annet har det nye målet for Total Official Support for Sustainable Development (TOSSD) og arbeidet i TOSSD Task Force fått økt oppmerksomhet fra norsk side. Norad har deltatt som observatør i to av møtene til Task Force. Arbeidet med modernisering av statistikkføringen for privatsektorinstrumenter har, som tidligere, krevd aktiv deltakelse i WP-STAT og DAC.

En rekke nye koder og variabler ble vedtatt innført av WP-STAT i 2018, herunder en ny policymarkør for *Inclusion and empowerment of people with disabilities*. Arbeid med å klargjøre innføring av de nye variablene i den norske bistandsstatistikken ble påbegynt høsten 2018.

Norad har fortsatt arbeidet med å sørge for åpenhet om norsk bistand, og gjort forbedringer i rapporteringen i International Aid Transparency Initiative (IATI)-format.

Norad opplever fortsatt stor etterspørsel etter rådgivning i ODA-spørsmål, og etter statistikk over norsk og internasjonal bistand. En rekke oversikter over og analyse av norsk og internasjonal bistand ble produsert til ekstern bruk og som informasjon til publikum og til intern bruk i UD og Norad som grunnlag for rådgivning og beslutninger. Et større arbeid med å undersøke bruken av policymarkøren for kvinners rettigheter og likestilling fortsetter i 2019.

9. Evaluering

Evalueringsavdelingen i Norad har et særskilt ansvar for å dokumentere i hvilken grad norsk bistand er effektiv, relevant og oppnår resultater som forutsatt. Dette er gitt gjennom en egen instruks som gir Evalueringsavdelingen ansvar for å initiere og gjennomføre uavhengige evalueringer av utviklingssamarbeidet. Avdelingen rapporterer direkte til utenriksråden i UD og departementsråden i KLD, og sender sine anbefalinger til ansvarlig departement ved offentliggjøring av rapportene. Ansvar for oppfølging ligger hos det respektive departement. Alt av oppfølgingsplaner og -rapporter fra departementet blir publisert på rapportenes publikasjonsside på norad.no.

Evalueringsavdelingen har i tråd med evalueringsprogrammet som ble publisert i februar 2018, ferdigstilt 13 evalueringer og studier i løpet av året.

En viktig oppgave er å fremme læring, debatt og bruk av kunnskap fra evalueringene som gjennomføres. Evalueringsavdelingen har i løpet av 2018 arrangert en rekke åpne seminarer der funn fra evalueringene ble presentert og diskutert. Våren 2018 startet avdelingen også et eget nyhetsbrev – EvalNews. Nyhetsbrevet informerer om avdelingens arbeid og publikasjoner, har egen spalte der vi inviterer til innspill/synspunkt fra eksterne evaluatorene og gir informasjon om kommende arrangementer og evalueringsoppdrag. Nyhetsbrevet er på engelsk slik at det kan nå et bredere publikum enn det norske. Ni nyhetsbrev ble publisert, hvorav rundt 45 pst. ble åpnet i Norge, 30 pst. internasjonalt med hovedvekt på Europa, mens 25 pst. av åpningene er ukjente.

Flere av evalueringene som ble gjennomført i 2018 satt i gang diskusjoner i eksterne og internasjonale fagmiljøer og i media så vel som internt i UD og Norad. For eksempel fikk evalueringene av norsk støtte til styrking av sivil samfunn i utviklingsland, av Norges engasjement i fredsprosessen mellom colombianske myndigheter og Colombias væpnede revolusjonære styrker (FARC) og av menneskerettigheter og næringsliv i norsk utviklingsbistand, stor oppmerksomhet og dannet utgangspunkt for flere oppslag i media.

Evalueringen av norsk støtte til styrking av sivil samfunn i utviklingsland og evalueringen av menneskerettigheter og næringsliv i norsk utviklingsbistand går også igjen blant de mest nedlastete rapportene i 2018. I tillegg ligger også evalueringen av mål- og resultatorientering i den norske bistandsadministrasjonen på topp tre. Kategorien Evalueringsrapporter i publikasjonsbasen på norad.no har hatt rundt 9 000 besøk av ca. 7 000 unike brukere i løpet av 2018.

For å fremme læring og bruk av evalueringer har avdelingen fortsatt arbeidet med 'Country Evaluation Briefs', som har som mål å gjøre allerede eksisterende kunnskap om norske og internasjonale givernes bistandsinnsats i partnerland mer tilgjengelig. I 2018 ble det lansert rapporter for Etiopia, Haiti, Mali og Tanzania.

Avdelingens årsrapport er et virkemiddel til å fremme læring og bruk i bistandsforvaltningen. I årsrapporten for 2017/2018 oppsummerte vi noen budskap og anbefalinger som har gått igjen i flere av evalueringsrapportene:

- at norsk bistandsinnsats må bli bedre koordinert med det som gjøres av andre utviklingspartnere for å tilpasses de lokale forholdene og konsentreres om det vi har best forutsetninger til å få til.
- at kortsiktig humanitær innsats i større grad må ses i sammenheng med langsiktig utviklingsbistand siden de fleste humanitære kriser blir langvarige.
- at det stadig er behov for å forbedre bistandsadministrasjonens evne til å systematisere og dele kunnskap om hva som fungerer og hva som ikke er optimalt.

Årsrapporten trakk også fram forutsetninger som må ligge til grunn for at beslutningstakere skal kunne benytte evalueringfunn til læring og forbedring. Disse forutsetningene ble drøftet i et godt besøkt seminar i juni. Evalueringsavdelingen har gitt innspill til hvordan evalueringsevnen i bistandsforvaltningen kan styrkes.

For å kunne dra nytte av erfaringer i det internasjonale evalueringstiljøet har Evalueringsavdelingen også i 2018 hatt samarbeid med evalueringstiljøene i det Globale Miljøfondet (GEF), FNs utviklingsfond (UNDP) og Afrikabanken. Evalueringsdirektøren har siden 2017 vært leder av OECDs

evalueringsnettverk, noe som har økt synligheten av og etterspørselen etter avdelingens arbeid og kompetanse internasjonalt. Blant annet har evalueringsdirektøren ledet et omfattende arbeid med å revidere OECD DACs kriterier for god evaluering, samt deltatt i en fagfelleevaluering av evalueringsfunksjonene i Unicef og Afrikabanken. Avdelingen ble i 2018 representert i Global Evaluation Advisory Committee som gir råd og veiledning til FNs organisasjon for kvinners rettigheter og likestilling (UN Women).

10. Kommunikasjon

Norad benytter ulike kanaler for å fremme interesse og debatt om utviklingsspørsmål, og for å nå ut med informasjon som bidrar til økt kunnskap om bistandens resultater og Norges rolle i utviklingssamarbeidet. Informasjon om resultater av bistanden, både positive og negative, er en hovedprioritering i Norads kommunikasjon.

Tiltak for å fremme interesse og engasjement

Norad har en flerårig kampanjesatsing knyttet til bærekraftsmålene. Målet er at bærekraftsmålene skal løftes ut fra lukkede toppmøter og ut til befolkningen. Kampanjen har gitt gode resultater i 2018. Da kampanjen startet i 2016, viste nullpunktundersøkelsen at 35 pst. av nordmenn kjente til bærekraftsmålene. En ny undersøkelse gjort av Norstat høsten 2018 viste at 52 pst. kjente til bærekraftsmålene. Vi kan anta at kampanjen er en av årsakene til den positive endringen. Viktige virkemidler har vært filmer og nattevandringer i hhv. Ålesund og Oslo. I tillegg var Norad medarrangør i nattevandringer til Gaustatoppen og Bergen og lånte ut materiell til en nattevandring i Asker. Flere kommuner har også meldt inn interesse for å være vertskap for tilsvarende arrangement.

Kunnskap om bistand og resultater

SSB la fram en undersøkelse om holdninger til og kunnskap om bistand som viser at støtten er høy i det norske folk. Dette er en bekreftelse på tidligere undersøkelser. Samtidig er kjennskap til norsk bistand og norske samarbeidsland lav. To av tre som svarte på undersøkelsen kunne ikke nevne noen land Norge gir bistand til. Norad fikk gjennomført Gapminder-undersøkelsen som viser at det norske folk i stor grad tror utviklingen globalt er mye dårligere enn den er i virkeligheten. Undersøkelsen fikk gode oppslag i flere riksdekkende medier og førte til en viss debatt.

For å bidra til økt åpenhet og forbedre kommunikasjonen om norsk bistand, fortsatte arbeidet med å planlegge for en kartløsning som skal samle informasjon om planer, statistikk, evalueringer og resultater av norske bistandsprosjekter på ett sted. Dette skal gi brukeren både oversikt over helheten, gjøre ulike uttrekk og valg, og muligheten til å se på detaljene i bistandsprosjektene. Prosjektet er støttet over Difis medfinansieringsordning for offentlige digitaliseringsprosjekter.

Resultatinformasjon

Norad ga ikke ut separat resultatrapport i 2018, men samlet resultateksempler og analyser i rapporter om Kunnskapsbanken og Fisk for utvikling.

Norad publiserte 34 blogginnlegg skrevet av Norads medarbeidere. Innleggene tar for seg ulike sider av bistand og resultater, inkludert også satsingen på bevaring av skog.

En planlagt satsing på resultatinformasjon om klima- og skogsatsingen ble flyttet til slutten av året. Produksjonen av filmer om skogsatsingen ble startet opp med gjennomføring av en filmreise til Gabon.

Nettsidene

En planlagt anbudsprosess for drift og oppgradering av nettsidene ble utsatt i påvente av avklaring i reformprosessen. Bruken av nettsiden er nokså like fra år til år, med noen utslag i 2018 sammenlignet med 2017:

	2016	2017	2018
norad.no generelt			
Totalt besøk, gjennomsnittlig i måneden	44 000	41 333	44 192
Unike brukere, månedlig gjennomsnitt	27 750	27 666	29 927
Resultatportalen			
Totalt besøk i året	16 500	17 100	7 350
Unike brukere i året	13 900	15 000	4 738
Statistikkportalen			
Totalt besøk i året	25 000	16 000	19 000
Unike brukere i året	17 000	13 000	14 700
Publikasjonsbasen			
Totalt besøk i året	22 000	21 000	19 000
Unike brukere i året	16 000	17 000	15 000
Landsider			
Totalt besøk i året	55 000	40 000	34 000
Unike brukere i året	41 000	31 000	30 000
Noradbloggen			
Totalt besøk i året *, **	13 800		8 500
Unike brukere i året	9 800		7 200

* Pga. relansering av blogg foreligger ikke fullstendige tall for 2017

** Inneholder kun tall fra 15. februar

Direkte besøkende til nettsiden (oppga nettsiden): 22 pst. mot 20 pst. i 2017

Økning i andel som besøker nettsiden via mobil app.

Nedgang i besøk og brukere av resultatportalen, som følge av at Norad ikke ga ut resultatrapport og ikke la ut nye resultateksempler.

Til tross for Tilskuddsportalen hadde undersiden norad.no/tilskudd tilsvarende besøk som i 2017.

Siden om bærekraftsmålene, inkl. omtale av nattevandringene var best besøkt.

norad.no var landingsside for Oslo Tropical Forest Forum som hadde 13 500

Konferanser og seminarer

I vedlegg 5 gir Norad en oversikt over arrangementer som Norad gjennomførte i 2018 eller hvor Norad var en av flere arrangører. Oversikten synliggjør bredden i denne delen av kommunikasjonsarbeidet. Arrangementene var åpne, og offentliggjort på norad.no.

Tema for Noradkonferansen 12. desember var 'Sivilt samfunn: Trusler og veivalg'. Det overordnede temaet var utfordringene knyttet til truslene mot sivilsamfunnsaktører, med økt grad av trusler, trakassering, vold og arrestasjoner i en rekke land. Det ble gitt en presentasjon av en ny rapport om den globale situasjonen og eksempler fra ulike organisasjoner. Ved siden av hovedtemaet som var trangere rom for sivilsamfunnsaktører var det en sesjon om kommunikasjon om bistand og virkemiddelbruk. Over 500 var tilstede på konferansen, som både er en faglig arena, og en sentral møteplass for nasjonale bistandsaktører. Tilbakemeldingene fra konferansen var gode, med positive tilbakemeldinger på innledere og hele 94 pst. som oppga at de hadde lært noe nytt.

Det ble arrangert fem Norad Policy Forum i 2018. Arrangementene la til rette for foredrag og diskusjoner om overordnede og dagsaktuelle bistands- og utviklingspolitiske spørsmål. Også i 2018 var arrangementene jevnt over godt besøkt.

Det ble også arrangert landmøter for Nepal, Uganda, Palestina, Brasil og Mali. De best besøkte møtene hadde over 60 deltakere. Landmøtene har blitt en nyttig møteplass for å forstå situasjonen i de forskjellige samarbeidslandene. I møtene deltok Norges ambassadører til de respektive landene og utvalgte organisasjoner fra Norge, samarbeidslandene, academia og privat næringsliv. Det ble diskutert hvordan vi kan få enda bedre resultater av en samlet norsk innsats.

Norad i media

Norads oppdrag er å formidle kunnskap om bistand og bistandens resultater. Samtidig er vi også opptatt av å følge med på hvilken oppmerksomhet Norads arbeid får i mediene og hvilke temaer som får mest omtale.

Norad ble nevnt eller omtalt i totalt 1 290 redaksjonelle medieoppslag, mot 1 148 i 2017.

Nattevandring for bærekraftsmålene og evalueringsrapportene fikk mest oppmerksomhet. I 82 pst. av den redaksjonelle omtalen var Norad sentral eller medvirkende i oppslagene, i 15 pst. av oppslagene var vi talspersoner. Norad hadde 34 egne innlegg i 2018 (kronikker, debattinnlegg o.l.) på trykk i dagspresse.

Rapporter/publikasjoner

Oversikt over rapporter utarbeidet av, eller finansiert av Norad i 2018 framgår av vedlegg 3. I tillegg ble 24 gjennomganger fra organisasjonene publisert på Norads nettsted. Norads bibliotek hadde 503 utlån og det ble kjøpt inn 104 artikler fra andre bibliotek.

Bistandsaktuelt

Bistandsaktuelt fylte 20 år i 2018 og markerte det blant annet med en egen temautgave om framskritt i utviklingsland.

Bistandsaktuelt arbeider kontinuerlig med innovasjon, både innenfor innhold og innholdsspredning (markedsføring). Høsten 2017 etablerte Bistandsaktuelt kommentarspalten UTSYN. Gjennom 2018 har det blitt publisert to kommentarartikler ukentlig. En egen gruppe 'Afrika-interesserte' på

Facebook ble etablert i 2018. Gruppen er et forum for nyheter og debatt og hadde ved utgangen av 2018 637 medlemmer. Det er nedlagt mye innsats i markedsføring av et Nyhetsbrev, der antallet abonnenter er mer enn doblet på to år.

Bistandsaktuelt.no har hatt kraftig leservekst gjennom flere år, og passerte i 2018 for første gang over 1 million sidevisninger for året. Nettstedet har en relativt ung lesergruppe: om lag 27 pst. er under 34 år, 48 pst. under 44 år, 69 pst. er under 54 år (Kilde: Google Analytics).⁹

Bistandsaktuelt i tall	2016	2017	2018
Opplag papirutgave	19 700	19 500	19 400
Antall papirutgaver	7	7	7
Krediteringer i andre medier	199	183	283
Artikler via ABC Nyheter			41
Facebook - følgere/venner	16 159	19 738	22 277
Twitter - følgere	4 737	5 168	5 457
Instagram - følgere	1 034	1 127	1 196
Nyhetsbrev på e-post	1 716	2 856	4 036
Sidevisninger	580 000	796 000	1 086 000
Sidevisninger, unike	509 000	710 000	982 000
Brukere	254 000	365 000	466 000
Sidevisninger via ABC Nyheter*			300 000

* kun nyhet

⁹ Omtale av Bistandsaktuelt er lagt til 3. april 2019.

Del IV: Styring og kontroll i virksomheten

Styring og kontroll

Styring og kontroll i Norad gjennomføres i samsvar med regelverket for økonomistyring i staten og Utenriksdepartementets hovedinstruks for økonomistyring i Norad.

Virksomhetsplanen som er forankret i Norads strategi, skal være et supplement til tildelingsbrevene fra UD og KLD og brukes hovedsakelig i den interne styringsdialogen mellom direktør og avdelingsledere.

Bemanning og ressursstyring

Det ble et gitt en økning fra KLD med ytterligere to årsverk i løpet av 2018 i forbindelse med beslutning om å styrke sivilsamfunnsinnsatsen samt for å møte ambassaden i Addis Abebas behov for støtte til vurdering og oppfølging av søknader og tilskuddsavtaler.

Med bakgrunn i Regjeringens ambisjoner om å effektivisere offentlig forvaltning, den administrative gjennomgangen av Norad utført av KPMG på oppdrag fra UD i 2017, samt planlagt reform av bistandsforvaltningen, instruerte UD Norad om å være tilbakeholdne med nyansettelser i 2018. Sammen med usikkerhet om Norads uklart definerte rolle etter reformen, påvirket dette vår evne til å beholde og rekruttere viktige medarbeidere.

I løpet av 2018 avsluttet 18 medarbeidere sitt arbeidsforhold med Norad. I tillegg gikk fire av med alderspensjon, tolv var i foreldrepermisjon og 22 fikk ulønnet permisjon, herunder for tjenestegjøring i UD eller ved ambassade.

Gitt departementets føring mht. eksterne rekrutteringer, ble det i større grad enn tidligere nødvendig å foreta løpende omprioriteringer og andre nødvendige tiltak for å sikre virksomhetskritisk kapasitet, samt foreta omdisponering av ressurser internt. Medarbeidere som gjeninntreder etter permisjon ble innplassert der ressurs situasjonen var mest prekær.

Parallelt med denne ressurs situasjonen, økte tildelte tilskuddsmidler fra UD med 1 mrd. kroner fra 2017. KPMG viste i sin rapport at Norads relative driftskostnader (drift som andel av tilskudd) hadde sunket med nærmere 40 pst. i 2017, i forbindelse med overføring av nye oppgaver og tilskuddsmidler fra UD. Tabellen nedenfor viser at de relative driftskostnadene er ytterligere redusert fra 2017 til 2018.

Tildeling fra Utenriksdepartementet (1 000 kr)	2016	2017	2018
Drift (141.01)	250 045	280 267	290 562
Tilskudd (samlet tildeling)	3 360 904	7 950 189	8 990 851
Drift, andel av tildeling tilskudd (%)	7,4	3,5	3,2

Denne utviklingen omtales også i utkast til rapport fra OECD DAC peer review-teamet 'Since 2013, Norad had been charged with managing a growing portfolio of thematic issues and grant-management processes, yet there have been subsequent limitations on their ability to recruit additional specialists to do the work'.

Tabellene på s. 5 og nedenfor viser et øyeblikksbilde per hhv. 31. desember 2017 og 31. desember 2018, og viser at Norad 31. desember 2018 lønnet flere årsverk enn ved inngangen til året. Dette reflekterer ikke ressursituasjonen fullt ut, og skjevheten skyldes dels at flere tiltrådte tidlig i 2018 etter utlysinger i 2017 i forbindelse med overføring av omfattende oppgaver og tilskuddsmidler fra UD i 2017, og dels at flere medarbeidere var i oppsigelsestid med kontraktsutløp i januar 2019. I løpet av året fikk Norad anledning til å lyse ut stillinger innen fagområdene skatt og revisjon. Usikkerheten reformprosessen har skapt og det faktum at den har trukket ut i tid har gjort det nødvendig å benytte kortere engasjement for å sikre forsvarlig ivaretagelse av virksomhetskritiske oppgaver.

Bemanning	2016	2017	2018
Antall årsverk per 31.12*	242	248,5	253,5
Antall ut i ulønnet permisjon	21	9	22
Gjennomsnittsalder ansatte	46,7	46,2	47,07
Gjennomsnitt alder ved AFP- og alderspensjon	67	66,6	67,75
Prosentandel kvinner	64	63	63

* Årsverk inkluderer UD og KLD. KLD styrket sin tildeling med 2 årsverk (fra 15 til 17) som tiltrådte stillingene i 2018.

Likestillingsredegjørelse

Norad har alltid hatt et flertall kvinnelige ansatte. Tabellen under viser at andelen kvinner er større enn andelen menn i alle stillingskategorier. Kjønnfordelingen reflekteres også i søkergrunnlaget til stillingene som lyses ut.

pr. 31.12.2018		Ansatte		Prosent K/M	
				M	K
Totalt i Norad (inkl. direktør)**	2017	267	37	63	
Totalt i Norad (inkl. direktør)**	2018	259	37	63	
Avdelingsledelse*	2017	11	45	55	
Avdelingsledelse*	2018	10	30	70	
Fagdirektører	2017	13	38	62	
Fagdirektører	2018	12	33	67	
Mellomledelse	2017	21	33	67	
Mellomledelse	2018	23	43	57	
Seniorrådgivere	2017	162	39	61	
Seniorrådgivere	2018	170	38	62	
Rådgivere	2017	51	29	71	
Rådgivere	2018	33	24	76	
Konsulent, første- og seniorkonsulent	2017	9	44	56	
Konsulent, første- og seniorkonsulent	2018	11	55	45	

* Direktør ikke inkludert, assisterende direktør inkludert

** Inkludert KLD-finansierte stillinger

Til sammen 67 personer, eller 14 pst. av søkere på utlyste stillinger registrerte at de hadde innvandrerbakgrunn. Minst én kvalifisert søker med innvandrerbakgrunn kalles alltid inn til intervju. Det var ingen søkere som oppga at de hadde funksjonsnedsettelse i forbindelse med våre rekrutteringsprosesser i 2018.

Norads deltok i februar på nasjonal likestillingskonferanse under tema #metoo – hva nå?. Det har også vært særskilt fokus på forebygging av seksuell trakassering i vårt generelle HMS-arbeid med etterfølgende e-læring om varsling og seksuell trakassering for alle i virksomheten.

Organisasjonsutvikling og kompetanse

Det ble i den interne kartleggingen i 2017 identifisert 30 tiltak for å styrke endringskompetansen i organisasjonen, gjennom å effektivisere og forbedre samhandling, organisering og ledelse. De fleste tiltakene ble gjennomført i løpet av 2018, mens noen ble nedprioritert som følge av den varslede reformen. Det ble blant annet gjort organisatoriske endringer ved at Kunnskapsbanken ble opprettet, flere tverrfaglige prosjekter ble startet, alle ansatte ble tilbudt kurs i prosjektledelse og medarbeiderne midlertidig omdisponert mellom avdelinger.

Lederutviklingsprogrammet gjennom AFF for alle ledere i Norad, med hovedtema Endringsledelse, ble justert som følge justert. Det ble også gjennomført kurs for alle ansatte i aktuelt regelverk ved omstilling i staten ved advokat Annette Selmer.

Norad startet opp igjen tilbud om eget kurs for nye ledere i regi av AFF. Formålet var å bygge opp grunnleggende, generell ledelseskompetanse. Elleve ledere deltok på det første kurset. Alle nyansatte gjennomfører obligatorisk opplæringsprogram som omfatter interne kurs og kurs ved Utenriktjenestens kompetansesenter (UKS).

Helse-, miljø og sikkerhet, inkludert sykefraværsoppfølging

Arbeidsmiljøundersøkelsen i 2017 ble fulgt opp med seksjonsvise handlingsplaner i 2018. Hovedfunn i undersøkelsen har vært med i planleggingen av ovennevnte lederutvikling og i annet oppfølgingsarbeid.

I 2018 ble det gjort en risikovurdering i samarbeid med vernetjenesten og bedriftshelsetjenesten. Bedriftshelsetjenesten gjennomførte kurs for vernetjenesten om omstilling og endring.

Det egenmeldte sykefraværet var på totalt 1,1 pst. og det legemeldte på 2,5 pst. Det har vært en positiv nedgang i samlet sykefravær for Norad, fra 4,3 prosent i 2017 til 3,6 prosent i 2018.

Prosentvis fordeling kvinner og menn									
År	Deltid		Midlertidig ansatte		Foreldre- permisjon		Legemeldt fravær		Samlet fravær, lege- og egenmeldt M og K
	M	K	M	K	M	K	M	K	
2017	45	55	34	66	16,7	83,3	2,7	3,6	4,3
2018	58,3	41,7	26,9	73,1	20	80	1,8	3,0	3,6

Norads bedriftshelsetjeneste har gitt ledere opplæring i forebygging og oppfølging av sykefravær, samt hvordan arbeide med å fremme nærvær.

Norad legger til rette for at alle skal ha like muligheter til ansettelse, avansement og lønnsutvikling. Gjennom samarbeid med NAV har vi tilbudt kandidater arbeidstrening og ansettelse via lønnstilskudd. Alle Norads arbeidsrom har universell utforming. Som IA-virksomhet tilstreber vi å sikre at medarbeidere med tilretteleggingsbehov på bakgrunn av fysisk eller psykisk funksjonsnedsettelse får godt tilrettelagt arbeidshverdag.

Sikkerhet og beredskap, inkl. informasjonssikkerhet og personvern

Norad gjennomførte, i samarbeid med BDO, en risikoanalyse høsten 2018. Hensikten var å identifisere operasjonell risiko i Norad, øke ansattes bevissthet knyttet til informasjonssikkerhet, fysisk sikkerhet og personellsikkerhet, samt å etablere et risikobilde. Risikobildet legges til grunn for prioritering av det videre sikkerhets- og beredskapsarbeidet. Det arbeides videre med rapporten og eventuelle tiltak i 2019.

I oktober gjennomførte Norad kurs i nettfiske ('phishing') og epost-svindel for alle. Kurset besto av tre e-læringsmoduler, med tilhørende fabrikkerte nettfiskeangrep.

Mot slutten av året planla Norad intern beredskapsøvelse for å teste varsling, etablering av kriseorganisasjon og håndtering av scenario hentet fra risikoanalysen. Øvelsen ble gjennomført i januar 2019.

Norad utarbeidet ny sikkerhetspolicy i 2018. Denne er det overordnede, styrende dokumentet for sikkerhetsarbeidet i Norad.

I forbindelse med innføringen av EUs personvernforordning General Data Protection Regulation (GDPR) og ny personopplysningslov har Norad opprettet personvernombud og dokumenter og rutiner i tråd med de nye reglene. Norad reviderte eksisterende databehandleravtaler og innhentet nye der dette var nødvendig. Det ble foretatt juridisk kvalitetssikring av databehandleravtalene for å sikre ivaretagelse av kravene i GDPR.

Digitalisering

Som del av Norads digitale strategi skal vi utvikle brukervennlige løsninger som forenkler arbeidshverdagen. I 2018 gjennomførte vi flere endringer for bedret internkommunikasjon og samhandling, samt digitalisering av administrative systemer.

WorkPlace ble tatt i bruk som ny plattform for internkommunikasjon og Sharepoint som ny intranettløsning for statisk informasjon. Disse endringene, sammen med innføring av Office 365 i løpet av første halvår 2019, vil bidra til økt kunnskapsdeling og bedre samarbeid på tvers av organisasjonen.

Norad har også tatt i bruk digital sykefraværsoppfølging, elektronisk reiseregningsbehandling, digitalisert deler av anbudsprosessene samt tatt i bruk en mobilapp (eWorker) for dokumentbehandling i vårt arkivsystem, P360.

Motvirke arbeidslivskriminalitet

Det vises til regjeringens fellesføring.

Alle anskaffelser i Norad over 100 000 kroner eks. mva. gjennomføres i tråd med EU/EØS anskaffelsesregelverk. Tilbydere må i egenerklæringsskjema dokumentere at de ikke er kjent skyldig i straffbare forhold eller for alvorlige forsømmelser mot faglige og etiske krav i sin yrkesmessige vandel. For anskaffelser over 1,3 mill. kroner må det europeiske egenerklæringsskjemaet (ESPD), som tematiserer forhold relatert til arbeidslivskriminalitet, fylles ut. Leverandører som deltar i Norads anbudsprosesser må akseptere kontraktbetingelsene som vedlegges i anbudsprosessen. Disse har et eget punkt om lønns- og arbeidsvilkår. Her fastholdes det at underleverandører også skal forpliktes til

de samme vilkårene. I bransjer med kjent risiko, som f.eks. renhold, reduserer Norad anledningen til bruk av underleverandører til ett ledd, for å begrense leverandørkjeden.

Alle Norads kontrakter har bestemmelser for oppfølging av mht. arbeidslivskriminalitet i tråd med inngåtte kontraktbetingelser og gjeldende forskrifter. Etterlevelse av lønns- og arbeidsvilkår sikres ved å kreve dokumentasjon som arbeidsavtaler, lønnslipp og timelister. I bransjer med kjent risiko har Norad fulgt opp med stikkprøvekontroller.

Norad benytter UDs tilskuddsavtaler med fremmede stater og avtaler med sivilsamfunnsorganisasjoner som har et anskaffelsesanneks. I tråd med dette må alle tilbydere sende inn en egenerklæring relatert til arbeidslivskriminalitet.

Del V: Vurdering av framtidutsikter

Om lag 700 millioner lever fortsatt i ekstrem fattigdom, de lever i de mest krevende landene eller de tilhører grupper som av ulike grunner ikke er blitt med i det store globale velstandsløftet vi har sett de siste tiårene. For å nå bærekraftsmålene innen 2030, og forpliktelsen om at ingen skal utelates, må vi bekjempe fattigdommen også der det er vanskeligst. Vi vet hva det krever: et privat næringsliv som gir arbeid og inntekt, og en stat som sikrer skatteinntekter til å finansiere helse, utdanning og andre viktige utgifter. Men vi vet også at dette blir mer krevende i de landene som ligger lengst etter, de fleste i Afrika sør for Sahara, og at for å nå utsatte grupper må innsatsen målrettes. Mennesker med funksjonshemninger utgjør en stor sårbar gruppe i de fleste land. I 2019 og framover må innsats rettet spesielt mot denne gruppen løftes fram, i tett samarbeid med de funksjonshemmede selv. På tilsvarende måte må innsats rettes mot andre sårbare grupper.

Bærekraftsmålene og Agenda 2030 er rammene for Norads arbeid. Som Norges fagetat for utviklingssamarbeid vil vi kombinere fagkompetanse og god praksis for å løse oppgavene på en god måte. Vi skal systematisk bruke evalueringer for å fortelle om hva som oppnås med norske penger. Det øker ansvarligheten. Resultat- og læringskulturen vil fortsette å støttes, utvikling av Resultatportalen og økt åpenhet om bistanden prioriteres. Det krever satsing over tid.

Kunnskapsbanken er etablert og kompetanseoverføring og institusjonssamarbeid er gjort mer synlig og systematisert. Kunnskapsprogrammer vil utvikles i utvalgte land og lett-versjoner av programmene vil utvikles for punktinnsetser i enkelte land. Hav for utvikling og Digitalisering for utvikling vil videreutvikles.

Digitalisering vil være et satsingsområde i 2019 i egen forvaltning og som satsingsområde i utviklingssamarbeidet. Digitalisering gir nye muligheter i utviklingssamarbeidet gjennom bruk av ny teknologi til for eksempel lese- og skriveopplæring, til værtjenester, til pengeoverføringer osv. Men tilgangen til digitale muligheter er ikke jevnt fordelt, så også her må det fokuseres på hvordan man når de vanskeligste. Målrettede tiltak for å øke tilgang, bruk og lese- og skriveferdigheter trengs. Også for vår egen tilskuddsforvaltning er det behov for et digitalt kvantesprang. Norad vil søke å akselerere arbeidet med videreutviklingen av Tilskuddsportalen og utviklingen av Resultatportalen, og arbeide videre med nettbaserte løsninger for informasjon om norsk bistand.

Norad vil effektivisere forvaltningen, ved nye modeller innen institusjonssamarbeid, lenger avtaleperioder og ved å fortsette arbeidet med å konsentrere avtaler både tematisk og geografisk.

Norad skal finne smarte måter å arbeide på i partnerskap med sivilsamfunn og academia. Og vi skal prøve ut nye måter å samarbeide om næringsutvikling, slik at private våger å investere i utviklingsland og bidrar til jobbskaping og økonomisk vekst. En stadig større andel av norsk bistand kanaliseres gjennom fond. Norad vil prioritere å styrke kompetansen på fond og fondsmekanismer, finansielle spørsmål og eierstyring (corporate governance), både i forberedelser til møter, ved etablering og oppfølging av fond. Fond vil også være tema for Norads fagdag i 2019.

Gjennom åpenhet og aktiv formidling av resultater, skal Norad fortsatt bidra til debatt om bistand og utviklingspolitikk.

Norad vil i 2019 levere fullt ut på oppdrag fra KLD, både innen faglig rådgivning, forvaltning av tilskudd og kommunikasjon. Norad har en presset bemanningssituasjon som følge av rekrutteringsfrys og usikkerhet knyttet til UD's varslede reform. Det medfører at det vil bli

utfordrende å sikre god kvalitet i faglig rådgivning og forvaltning. For å redusere at dette går utover virksomhetskritiske oppgaver vil Norad benytte ressursene i organisasjonen fleksibelt og eventuelt flytte ressurser. Norad vil ha beredskap til å gjennomføre reform når retning er vedtatt.

Ettersom 2030 rykker nærmere, må vi også delta i den internasjonale diskusjonen om de redskap og tilnærminger vi har i dag er tilstrekkelige til å nå de ambisiøse målene vi har satt oss, eller om vi også trenger å utvide verktøykassa vår.

Del VI: Årsregnskap

Bekreftelse

Årsregnskapet er avlagt i henhold til bestemmelser om økonomistyring i staten med tilhørende rundskriv fra Finansdepartementet og krav fra eget departement.

Årsregnskapet gir et dekkende bilde av virksomhetens disponible tildelinger og regnskapsførte utgifter og inntekter, fordringer og gjeld.

Norad fører og rapporterer sitt virksomhetsregnskap i henhold til kontantprinsippet.

Årsregnskapet vurderes å gi et korrekt uttrykk for årets ressursbruk.

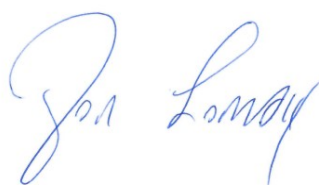
Vurdering av vesentlige forhold ved årsregnskapet

I forbindelse med overføring av tilskuddsavtale med 'Den globale miljøfasiliteten' (GEF) fra UD til Norad fikk Norad også overført ansvaret for ett gjeldsbrev i 2018. I henhold til retningslinjer fra Finansdepartementet er det UD som rapporterer på alle gjeldsbrev inkl. dette som ble overført til Norad. Beløpet er likevel lagt inn i Oppstilling av bevilgningsrapportering i samråd med UD.

Revisjonsordning

Norads regnskap revideres av Riksrevisjonen som bekrefter årsregnskapet. Årsregnskapet er ikke ferdig revidert per d.d. Revisjonsberetningen er offentlig informasjon fra det tidspunkt den utstedes fra Riksrevisjonen.

Oslo, 11. mars 2019

Jon Lomøy
direktør

Prinsippnote til årsregnskapet

Årsregnskap for Norad er utarbeidet og avlagt etter nærmere retningslinjer fastsatt i bestemmelser om økonomistyring i staten ("bestemmelsene") og Hovedinstruks for økonomistyringen i Norad, fastsatt av utviklingsministeren 1. januar 2005, oppdatert 1. mars 2013. Årsregnskapet er i henhold til krav i bestemmelsene punkt 3.4.1, nærmere bestemmelser i Finansdepartementets rundskriv R-115 av november 2016 og eventuelle tilleggskrav fastsatt av overordnet departement. Virksomheten omfattes av nettoføringsordningen for budsjettering og regnskapsføring av merverdiavgift i statsforvaltningen gjeldende fra 2015. Nærmere bestemmelser i Finansdepartementets rundskriv R-116/2015.

Oppstillingen av bevilgningsrapporteringen omfatter en øvre del med bevilgningsrapporteringen og en nedre del som viser beholdninger virksomheten står oppført med i kapitalregnskapet. Oppstillingen av artskontorrapporteringen har en øvre del som viser hva som er rapportert til statsregnskapet etter standard kontoplan for statlige virksomheter og en nedre del som viser grupper av kontoer som inngår i mellomværende med statskassen.

Oppstillingen av bevilgningsrapporteringen og artskontorrapporteringen er utarbeidet med utgangspunkt i bestemmelsene punkt 3.4.2 – de grunnleggende prinsippene for årsregnskapet:

- a) Regnskapet følger kalenderåret
- b) Regnskapet inneholder alle rapporterte utgifter og inntekter for regnskapsåret
- c) Utgifter og inntekter er ført i regnskapet med brutto beløp
- d) Regnskapet er utarbeidet i tråd med kontantprinsippet

Oppstillingene av bevilgnings- og artskontorrapportering er utarbeidet etter de samme prinsippene, men gruppert etter ulike kontoplaner. Prinsippene samsvarer med krav i bestemmelsene punkt 3.5 til hvordan virksomhetene skal rapportere til statsregnskapet. Sumlinjen 'Netto rapportert til bevilgningsregnskapet' er lik i begge oppstillingene.

Alle statlige virksomheter er tilknyttet statens konsernkontoordning i Norges Bank i henhold til krav i bestemmelsene pkt. 3.7.1. Bruttobudsjetterte virksomheter tilføres ikke likviditet gjennom året, men har en trekkrettighet på sin konsernkonto. Ved årets slutt nullstilles saldoen på den enkelte oppgjørskonto ved overgang til nytt år.

Bevilgningsrapporteringen

Bevilgningsrapporteringen viser regnskapstall Norad har rapportert til statsregnskapet. Det stilles opp etter de kapitler og poster i bevilgningsregnskapet Norad har fullmakt til å disponere. Kolonnen samlet tildeling viser hva Norad har fått stilt til disposisjon i tildelingsbrev for hver statskonto (kapittel/post). Oppstillingen viser i tillegg alle finansielle eiendeler og forpliktelser Norad står oppført med i statens kapitalregnskap.

Mottatte fullmakter til å belaste en annen virksomhets kapittel/post (belastningsfullmakter) vises ikke i kolonnen for samlet tildeling, men er omtalt i note B til bevilgningsoppstillingen. Utgiftene knyttet til mottatte belastningsfullmakter er bokført og rapportert til statsregnskapet, og vises i kolonnen for regnskap.

Artskontorapporteringen

Artskontorapporteringen viser regnskapstall Norad har rapportert til statsregnskapet etter standard kontoplan for statlige virksomheter. Norad har en trekkrettighet for disponible tildelinger på konsernkonto i Norges Bank. Tildelingene skal ikke inntektsføres og vises derfor ikke som inntekt i oppstillingen.

Note 8 viser forskjeller mellom avregning med statskassen og mellomværende med statskassen. Differansen utgjør leverandørgjeld per 31.12.2018.

Oppstilling av bevilgningsrapportering, 31.12.2018							
Utgifts- kapittel	Kapittelnavn	Post	Posttekst	Note	Samlet tildeling *	Regnskap 2018	Merutgift (-) og mindreutgift
141	Direktoratet for utviklingssamarbeid	01	Driftsutgifter	A, B	290 562	279 004	11 558
160	Sivilt samfunn og demokratiutvikling	01	Driftsutgifter	A, B	22 102	21 031	1 071
165	Forskning, kompetanseheving og evaluering	01	Driftsutgifter	A, B	48 634	38 076	10 558
1482	Internasjonale klima- og utviklingstiltak	01	Driftsutgifter	A, B	29 271	26 703	2 568
150	Bistand til Afrika	78	Regionbevilgning for Afrika	A	377 966	377 966	0
151	Bistand til Asia	72	Bistand til Afghanistan	A	41 700	41 700	0
160	Sivilt samfunn og demokratiutvikling	70	Sivilt samfunn	A	2 114 018	2 051 008	63 010
161	Næringsutvikling	70	Næringsutvikling	A	306 581	306 579	2
162	Overgangsassistans/sårbare stater og regioner	70	Overgangsassistans/sårbare stater og regioner	A	5 000	5 000	0
163	Nødhjelp, humanitær bistand og menneskerettigheter	70	Nødhjelp og humanitær bistand	A	7 500	7 500	0
163	Nødhjelp, humanitær bistand og menneskerettigheter	72	Menneskerettigheter	A	1 500	1 471	29
164	Fred, forsoning og demokrati	70	Fred, forsoning og demokratitiltak	A	30 000	30 000	0
165	Forskning, kompetanseheving og evaluering	70	Forskning	A	106 947	106 947	0
165	Forskning, kompetanseheving og evaluering	71	Faglig samarbeid	A	345 503	344 981	522
166	Klima, miljø og fornybar energi	72	Klima og miljø	A	835 600	816 747	18 853
166	Klima, miljø og fornybar energi	74	Fornybar energi	A	188 500	183 553	4 947
168	Kvinneres rettigheter og likestilling	70	Kvinneres rettigheter og likestilling	A	129 000	128 999	1
169	Global helse og utdanning	70	Global helse	A	3 245 036	3 241 035	4 001
169	Global helse og utdanning	73	Utdanning	A	963 000	961 699	1 301
170	FN-organisasjoner mv.	81	Matsikkerhet og klimatilpasset landbruk	A	285 000	284 866	134
171	Multilaterale finansinstitusjoner	72	Strategisk samarb. med multilaterale utvik.banker og finansinstitusjoner	A	8 000	8 000	0
1482	Internasjonale klima- og utviklingstiltak	73	Klima- og skogsatsingen	A	1 110 000	1 101 305	8 695
1633	Nettoordning, statlig betalt MVA	01	Driftsutgifter			9 339	
Sum utgiftsført					10 491 420	10 373 510	
Inntekts- kapittel	Kapittelnavn	Post	Posttekst		Samlet tildeling	Regnskap 2018	Merinntekt og mindreinntekt (-)
5309	Tilfeldige inntekter	29	Inntekter til statskassen			34 116	34 116
5309	Tilfeldige inntekter	29	Gruppelivsforsikring			355	
5605	Inntekter til statskassen	83	Renteinntekter			6 030	
5700	Folketrygdens inntekter	72	Arbeidsgiveravgift			28 621	
Sum inntektsført						69 122	
Netto rapportert til bevilgningsregnskapet						10 304 388	
Kapitalkontoer							
600880	Norges Bank KK /innbetalinger					78 878	
600880	Norges Bank KK/utbetalinger					-10 382 330	
701140	Endring i mellomværende med statskassen					-936	
Sum rapportert						0	
Beholdninger rapportert til kapitalregnskapet (31.12)							
Konto	Tekst				2018	2017	Endring
810103	Opptjent fondskapital				409 600	0	409 600
701140	Mellomværende med statskassen				-8 826	-7 890	-936

* Samlet tildeling skal ikke reduseres med eventuelle avgitte belastningsfullmakter. Se note B for nærmere forklaring.

Note A Forklaring av samlet tildeling utgifter

Kapittel og post	Overført fra i fjor	Årets tildelinger	Samlet tildeling
14101	12 852	277 710	290 562
16001	1 102	21 000	22 102
16501	3 794	44 840	48 634
148201		29 271	29 271
15078		377 966	377 966
15172		41 700	41 700
15178		0	0
16070	56 547	2 057 471	2 114 018
16170	3 981	302 600	306 581
16270		5 000	5 000
16370		7 500	7 500
16372		1 500	1 500
16470		30 000	30 000
16472		0	0
16473		0	0
16570		106 947	106 947
16571	1 753	343 750	345 503
16672		835 600	835 600
16674		188 500	188 500
16870		129 000	129 000
16970	222	3 244 814	3 245 036
16973		963 000	963 000
17076		0	0
17081		285 000	285 000
17172		8 000	8 000
148273		1 110 000	1 110 000

Note B Forklaring til brukte fullmakter og beregning av mulig overførbart beløp til neste år										
Kapittel og post	Stikkord	Merutgift(-)/ mindre utgift	Utgiftsført av andre iht. avgitte belastningsfullmakter(-)	Merutgift(-)/ mindre utgift etter avgitte belastningsfullmakter	Merinntekter / mindreinntekter(-) iht. merinntektsfullmakt	Omdisponering fra post 01 til 45 eller til post 01/21 fra neste års bevilgning	Innsparinger(-)	Sum grunnlag for overføring	Maks. overførbart beløp *	Mulig overførbart beløp beregnet av virksomheten
14101	Mulig overførbart beløp	11 558		11 558				11 558	13 886	11 588
16001	Mulig overførbart beløp	1 071		1 071				1 071	1 050	1 050
16501	Mulig overførbart beløp	10 558		10 558				10 558	2 242	
148201	Mulig overførbart beløp	2 568		2 568				2 568	1 464	
15078	"kan overføres"	0		0						
15172	"kan overføres"	0		0						
15178	"kan overføres"	0		0						
16070	"kan overføres"	63 010		63 010						
16170	"kan overføres"	2		2						
16270	"kan overføres"	0		0						
16370	"kan overføres"	0		0						
16372	"kan overføres"	29		29						
16470	"kan overføres"	0		0						
16570	"kan overføres"	0		0						
16571	"kan overføres"	522		522						
16672	"kan overføres"	18 853		18 853						
16674	"kan overføres"	4 947		4 947						
16870	"kan overføres"	1		1						
16970	"kan overføres"	4 001		4 001						
16973	"kan overføres"	1 301		1 301						
17081	"kan overføres"	134		134						
17172	"kan overføres"	0		0						
148273	"kan overføres"	8 695		8 695						
*Maksimalt beløp som kan overføres er 5% av årets bevilgning på driftspostene 01-29, unntatt post 24 eller sum av de siste to års bevilgning for poster med stikkordet "kan overføres". Se årlig rundskriv R-2 for mer detaljert informasjon om overføring av ubrukte bevilgninger.										

Oppstilling av artskontorapporteringen 31.12.2018

	Note	2018	2017
Driftsinntekter rapportert til bevilgningsregnskapet			
Innbetalinger fra gebyrer	1		
Innbetalinger fra tilskudd og overføringer	1		
Salgs- og leieinntekter	1		
Andre inntekter	1	86	669
<i>Sum inntekter fra drift</i>		86	669
Driftsutgifter rapportert til bevilgningsregnskapet			
Utbetalinger til lønn	2	231 485	215 777
Andre utbetalinger til drift	3	133 416	147 925
<i>Sum utbetalinger til drift</i>		364 901	363 702
Netto rapporterte driftsutgifter		364 815	363 033
Investerings- og finansinntekter rapportert til bevilgningsregnskapet			
Innbetaling av finansinntekter	4	0	2 146
<i>Sum investerings- og finansinntekter</i>		0	2 146
Investerings- og finansutgifter rapportert til bevilgningsregnskapet			
Utbetaling til investeringer	5	0	0
Utbetaling til kjøp av aksjer	5,8B		
Utbetaling av finansutgifter	4		
<i>Sum investerings- og finansutgifter</i>		0	0
Netto rapporterte investerings- og finansutgifter		0	-2 146
Innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten			
Innbetaling av skatter, avgifter, gebyrer m.m.	6		
<i>Sum innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten</i>		0	0
Tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten			
Utbetalinger av tilskudd og stønader	7	9 999 356	9 174 895
<i>Sum tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten</i>		9 999 356	9 174 895
Inntekter og utgifter rapportert på felleskapitler *			
Tilfeldige inntekter (ref.kap. 5309, inntekt)		34 116	27093
Gruppelivsforsikring konto 1985 (ref. kap. 5309, inntekt)		355	321
Renteinntekter konto 8450 (ref. kap. 5700, inntekt)		6 030	0
Arbeidsgiveravgift konto 1986 (ref. kap. 5700, inntekt)		28 621	26 562
Nettoføringsordning for merverdiavgift konto 1987 (ref. kap. 1633, utgift)		9 339	12 555
<i>Netto rapporterte utgifter på felleskapitler</i>		-59 783	-41 421
Netto rapportert til bevilgningsregnskapet		10 304 388	9 494 361
Oversikt over mellomværende med statskassen **			
Eiendeler og gjeld		2018	2017
Fordringer		338	671
Kasse			
Bankkontoer med statlige midler utenfor Norges Bank			
Skyldig skattetrekk		-9 161	-8 565
Skyldige offentlige avgifter		-3	
Negativ netto lønn		0	4
Sum mellomværende med statskassen	8	-8 826	-7 890

* Andre ev. inntekter/utgifter rapportert på felleskapitler spesifiseres på egne linjer ved behov.

** Spesifiser og legg til linjer ved behov.

Note 1 Innbetalinger fra drift		
	31.12.2018	31.12.2017
<i>Innbetalinger fra gebyrer</i>		
Sum innbetalinger fra gebyrer	0	0
<i>Innbetalinger fra tilskudd og overføringer</i>		
Sum innbetalinger fra tilskudd og overføringer	0	0
<i>Salgs- og leieinnbetalinger</i>		
Sum salgs- og leieinnbetalinger	0	0
<i>*Andre innbetalinger</i>		
Andre innbetalinger lønn	0	538
Andre innbetalinger arbeidsgiveravgift	0	82
Andre innbetalinger reisekostnader	86	49
Sum andre innbetalinger	86	669
Sum innbetalinger fra drift	86	669
<i>*Refusjon av lønns- og reisekostnader knyttet til utlån av personer til KLD, UDI og UD</i>		
Note 2 Utbetalinger til lønn		
	31.12.2018	31.12.2017
Lønn	186 100	172 581
Arbeidsgiveravgift	28 621	26 562
Pensjonsutgifter*	20 794	19 053
Sykepenger og andre refusjoner (-)	-7 390	-6 388
Andre ytelser	3 360	3 969
Sum utbetalinger til lønn	231 485	215 777
<i>* Denne linjen benyttes av virksomheter som innbetaler pensjonspremie til SPK.</i>		
Antall årsverk:	254	249
Note 3 Andre utbetalinger til drift		
	31.12.2018	31.12.2017
Husleie	31 812	31 347
Flyttekostnader	0	1
Vedlikehold egne bygg og anlegg	0	0
Vedlikehold og ombygging av leide lokaler	0	0
Andre utgifter til drift av eiendom og lokaler	971	1 870
Reparasjon og vedlikehold av maskiner, utstyr mv.	114	128
Mindre utstyrsanskaffelser	132	1 822
Leie av maskiner, inventar og lignende	2 107	1 586
Kjøp av fremmede tjenester	67 078	82 677
Reiser og diett	20 954	18 586
Øvrige driftsutgifter	10 248	9 908
Sum andre utbetalinger til drift	133 416	147 925

Note 4 Finansinntekter og finansutgifter		
	31.12.2018	31.12.2017
<i>Innbetaling av finansinntekter</i>		
Renteinntekter	0	2 146
Valutagevinst		
Annen finansinntekt		
Sum innbetaling av finansinntekter	0	2 146
<i>Utbetaling av finansutgifter</i>		
Renteutgifter		
Valutatap		
Annen finansutgift		
Sum utbetaling av finansutgifter	0	0
Note 5 Utbetaling til investeringer og kjøp av aksjer		
	31.12.2018	31.12.2017
<i>Utbetaling til investeringer</i>		
Immaterielle eiendeler og lignende		
Tomter, bygninger og annen fast eiendom		
Beredskapsanskaffelser		
Infrastruktureiendeler		
Maskiner og transportmidler		
Driftsløsøre, inventar, verktøy og lignende	0	0
Sum utbetaling til investeringer	0	0
<i>Utbetaling til kjøp av aksjer</i>		
Kapitalinnskudd		
Obligasjoner		
Investeringer i aksjer og andeler		
Sum utbetaling til kjøp av aksjer	0	0
Note 6 Innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten		
	31.12.2018	31.12.2017
Innbetalinger til statskassen - ubrukte midler		
Sum innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten	0	0

Note 7 Tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten

	31.12.2018	31.12.2017
Tilskudd til kommuner	4 400	6 326
Tilskudd til ikke-finansielle foretak	116 718	78 904
Tilskudd til finansielle foretak	47 033	66 233
Tilskudd til husholdninger	4 736	5 456
Tilskudd til ideelle organisasjoner	4 484 667	4 285 002
Tilskudd til statsforvaltningen	446 450	509 864
Tilskudd til utlandet	4 895 352	4 223 110
Sum tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten	9 999 356	9 174 895

Note 8 Sammenheng mellom avregning med statskassen og mellomværende med statskassen**Del A Forskjellen mellom avregning med statskassen og mellomværende med statskassen**

	31.12.2018	31.12.2018	
	Spesifisering av bokført avregning med statskassen	Spesifisering av rapportert mellomværende med statskassen	Forskjell
Finansielle anleggsmidler			
Investeringer i aksjer og andeler*			0
Obligasjoner			0
Sum	0	0	0
Omløpsmidler			
Kundefordringer	338	338	0
Andre fordringer			0
Bankinnskudd, kontanter og lignende			0
Sum	338	338	0
Langsiktige gjeld			
Annen langsiktig gjeld			0
Sum	0	0	0
Kortsiktig gjeld			
Leverandørgjeld	-826	0	-826
Skyldig skattetrekk	-9 161	-9 161	0
Skyldige offentlige avgifter	-3	-3	0
Annen kortsiktig gjeld	0	0	0
Sum	-9 990	-9 164	-826
Sum	-9 652	-8 826	-826

* Virksomheter som eier finansielle anleggsmidler i form av investeringer i aksjer og selskapsandeler fyller også ut note 8 B.

Del B Spesifisering av investeringer i aksjer og selskapsandeler

	Ervervsdato	Antall aksjer	Eierandel	Stemmeandel	Årets resultat i selskapet	Balanseført egenkapital i selskapet	Balanseført verdi i regnskap*
<i>Aksjer</i>							
Balanseført verdi 31.12.2018							0

* Investeringer i aksjer er bokført til anskaffelseskost. Balanseført verdi er den samme i både virksomhetens kontospesifikasjon og kapitalregnskapet.

Vedlegg

- 1: Tildelte drifts- og tilskuddsmidler (Utenriksdepartementet)
- 2: Tildelte tilskuddsmidler (Klima- og miljødepartementet)
- 3: Norads evalueringer, rapporter, studier mv.
- 4: Norad - verv i styrer, arbeidsgrupper
- 5: Konferanser, seminarer mv arrangert av Norad/med Norad som medarrangør